

Yıl: 2021 Sayı: 1

KAVRAM

Ünye Rehberlik ve
Araştırma Merkezi
E - Dergisi

Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi

KAVRAM

Yılda bir kez çıkarılan dijital dergi.

Sayı: 1 - Haziran 2021

Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Adına Sahibi

Ergin YİĞİT
Kurum Müdürü

Genel Yayın Yönetmeni

Yunus DOĞRU
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölüm Başkanı

Editör

İsmail AKSU
Psikolojik Danışman

İletişim

Saraçlı Mah. Menteşe Sk. No:30 Ünye / Ordu

Tel: 0 452 324 40 24

e-posta: 964945@meb.k12.tr

web adresi: unyeram.meb.k12.tr

"16 Şubat 2021 tarihinde aramızdan ayrılan Doğan CÜCELOĞLU'na ithaf edilmiştir."

İÇİNDEKİLER

EĞİTİMDE REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ Yunus DOĞRU Psikolojik Danışman	4
ÖĞRENMEYİ ÖĞRENME Eren KALYONCU Psikolojik Danışman	13
ANA BABA TUTUMLARI İsmail AKSU Psikolojik Danışman	15
ŞU OYUNA BAK! Seda ALTINOK KALKAN Psikolojik Danışman	19
KENDİLİK: VAROLUŞÇU BİR ÇERÇEVE Enes KALKAN Psikolojik Danışman	22
PSİKOLOJİK İLK YARDIM Kübra ŞİMŞEK Psikolojik Danışman	24
İLKOKUL ÇOCUKLARININ (6-11 YAŞ) GELİŞİM ÖZELLİKLERİ Neslihan AKSEL Psikolojik Danışman	28
SINAV KAYGISINDA AİLENİN ROLÜ Fatih KAHRAMAN Psikolojik Danışman	30
PANDEMİ SÜRECİNDE KORUYUCU RUH SAĞLIĞI HİZMETLERİNİN ÖNEMİ Ahmet ENGİN Psikolojik Danışman	33
EĞİTİMDE ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ Cemil ZORLU Psikolojik Danışman	35
AĞIR VE ÇOKLU YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN ÖZELLİKLERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ Goncagül TEKEL Özel Eğitim Öğretmeni	40
OTİZMLİ ÇOCUKLARIN İŞLEVSEL DEĞERLENDİRME Safiye CANLI Özel Eğitim Öğretmeni	48
ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ Neriman FEDAKAR Özel Eğitim Öğretmeni	51
ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR Ercan AYSİN Özel Eğitim Öğretmeni	57
KAYNAŞTIRMA NEDİR? Şerife ŞAHİN Özel Eğitim Öğretmeni	59
BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI(BEP) Mücahit BAYAR Özel Eğitim Öğretmeni	63

ÖNSÖZ

Merhabalar,

Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi çalışanları olarak covid-19 pandemisinin ikinci yılını yaşadığımız şu günlerde, kurumumuzda çalışan arkadaşlarımızın özverili çalışmaları neticesinde, 2021 yılı haziran ayı itibariyle yayınlamaya başladığımız e-dergimizde, özel eğitim hizmetleri bölümü ve işleyişi, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü ve işleyişi konularının yanı sıra toplamda on altı konu hakkında içerikler kaleme alınmıştır. Siz değerli idarecilerimizi, öğretmenlerimizi ve velilerimizi bilinçlendirmek, bir nebze de olsa farkındalık yaratmak maksadıyla yayınlamış olduğumuz e-dergimizin faydalı olacağı kanaatindeyim.

Bu çalışmada emeği geçen tüm arkadaşlarıma şükranlarımı sunar, başarılı çalışmalar dilerim.

Ergin YİĞİT

Ünye Rehberlik ve
Araştırma Merkezi Müdürü

EĞİTİMDE REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ**Yunus DOĞRU***

İnsan, gereksinimleri olan bir varlıktır. Ana rahmine düştüğü andan ölüm anına kadar insanın sonsuz sayıda ihtiyaçları olur. Kişiyeye göre farklılık gösterse de insanın su, yiyecek, hava gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra güvenlik, ait olma, saygı ve en nihayetinde kendini gerçekleştirme ihtiyaçları bulunur. İhtiyaçların karşılanmasından duyulan memnuniyet kişiyi bir üst düzeydeki ihtiyaçların giderilmesi için çeşitli arayışlara iter. Bu arayışı içerisinde insanoğlu hayatının ilk yıllarından itibaren kendini bir sürecin içinde bulur: Eğitim.

Eğitim sözcüğü TDK- Güncel Türkçe Sözlük'te "*çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye*" şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Birey; belirli bir müfredat çerçevesinde, kuralları, yöntemi ve ortamı belli olan yerlerde (okul, vb.) eğitim alabileceği gibi herhangi bir yapılandırmaya maruz kalmamış, kendi deneyimlemelerinden ve çevresinden de bu süreci sürdürebilir.

Türk milli eğitim sistemine bakıldığında eğitimin eşitlikçi, ferdin ve toplumun ihtiyaçlarını dikkate alan, ilgi, yetenek ve değerlerine göre kişiyi yönlendiren, sürekli, Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliğini esas olan program dâhilinde, demokratik, laik, bilimsel ve okul aile işbirliği içerisinde süreci sürdüren bir yapıda olduğu değerlendirilebilir.

Tüm bu tanımlamalar ve açıklamalar dâhilinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri penceresinden eğitim sürecine bakıldığında bireyin kendini tanımaya, anlamaya, problemlerini çözebilmeye, çevresiyle dengeli ve sağlıklı uyum sağlamaya, ilgi ve yeteneklerinin farkına vararak meslek sahibi olmaya ve toplum içinde kendine yer edinmeye ihtiyacının olduğu söylenebilir.

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

Çağdaş, bilimsel örgün eğitim üç temel hizmet alanından oluşur: Öğretim, öğrenci kişilik hizmetleri, yönetim. Örgün eğitimde bu üç temel hizmet alanının ortak amacı bireyin bütün kapasitesini kendisi ve toplumu için en uygun düzeyde geliştirmektir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrenci kişilik hizmetleri alanı içerisinde yer alır.

Öğrenci kişilik hizmetleri; öğrencilerin öğretim faaliyetlerinden en etkili biçimde yararlanabilmeleri ve kendilerini her yönüyle, tüm olarak geliştirmeleri için uygun ortam sağlamaya yönelik yardım hizmetleridir. Bu hizmetler; sağlık hizmetleri, sosyal yardım hizmetleri, *rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri*, özel eğitim ve özel yetiştirme hizmetleri ve sosyal-kültürel hizmetlerdir.

Rehberliğin Tarihçesi

Bir meslek olarak okul danışmanlığı ilk olarak 1800'lerin sonunda Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan mesleki rehberlik hareketi olarak başlamıştır. 20. yüzyılın ilk yıllarında Ulusal Mesleki Rehberliği Derneğinin kurulması ile okul dışında mesleki rehberlikle başlayan etkinlikler eğitim sistemine alınmıştır. 1. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla ABD ordusuna asker seçmek ve sınıflandırmak için psikolojik testlere duyulan ihtiyaç savaş sonrasında okullarda ve eğitim alanında benimsenmeye başlanmış ve öğrenci kişilik özelliklerinin ölçümü önemsenen yaklaşımlardan biri olmuştur.

Dünya'da mesleki rehberlik hareketi ile başlayan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, günümüzde okul danışmanlığı gelişimsel rehberlik modeline dayanmaktadır. Okul danışmanlığının tarihi ülkelerin ve yerel toplulukların sosyo-ekonomik koşulları, siyasi yapıları, kültürel değerleri ve normlarına bağlı olarak öğrencilere sosyal, duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanına yönelik yeterlilikleri nasıl kazandırdıkları farklılık göstermektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren öğrencinin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını dikkate alan bir yaklaşım benimsenmiş ve öğrencinin kişisel niteliklerine en uygun bir eğitim ve meslek alanına yönelmesi teşvik edilmiştir.

Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren gerek Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki eğitim kurumlarında gerekse üniversite düzeyindeki programlarda ve öğretmen yetiştirmede rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine önem verilmiştir. Bu konuda yönetmelik ve yönergeler çıkarılmış, milli eğitim şuralarında kararlar alınmış, okullarda rehberlik ve psikolojik danışma servisleri kurulmuş, rehberlik ve araştırma merkezleri açılmış ve bu hizmetleri sunacak personellerin yetiştirilmesi yönünde gelişmeler olmuştur.

Günümüzde Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki tüm eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğundadır.

Rehberliğin Anlamı

Rehberlik; kendini tanıma, kabul etme ve geliştirme sürecinde gerekli yeterlilikleri ve yaşam becerilerini kazanması için her yaştaki bireye profesyonel kişilerce sunulan psikolojik yardım destek hizmetleridir. Diğer bir tanıma göre rehberlik, bireye yardım etme işidir. Bu yol gösterme öğüt verme ya da başkasını adına karar verme gibi bir yardım değildir. Bireyin kendini ve çevresini tanıyarak problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması ve kapasitelerini geliştirmesi için bilimsel ve profesyonel düzeyde sunulan bir yardımdır. Rehberliğin esas amacı bireyin gizil güçlerini, kapasitelerini ortaya çıkararak kendini gerçekleştirmesine olanak sağlamaktır.

Rehberliğin İlkeleri

Rehberliğin dayandığı psikolojik, toplumsal ve felsefi temeller aynı zamanda rehberliğin ilkelerini de belirlemiştir. Rehberlik anlayışına sahip olmak için rehberlikle ilgili temel ilkeleri ve kavramları anlamak ve özümsemek gereklidir.

- Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır.
- Rehberlik uygulamalarında öğrenci ile yakından ilgili olan herkesin ortak bir anlayış ve iş birliği içinde çalışması gerekir.
- Rehberlik anlayışı, yapılan çalışmalarda öğrenciyi merkeze alan bir anlayışı öngörür.
- Rehberlik hizmeti verilirken bireyin her yönüyle tanınması gereklidir.
- Rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarında gizlilik esastır.
- Rehberlikte birey değerlidir. Bireyin gücüne güvenilir ve bireye yardım edildiği takdirde kendi kendine yeterli hale gelebileceğine inanılır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma yardımının temelinde bireye acımak, onu kayırmak, problemi onun adına çözmek yoktur. Rehberlik ve psikolojik danışma anlayışında birey, sahip olduğu gücü kullanma ve geliştirme olanağına kavuşur.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde kullanılan yöntem ve teknikler amaç değil, sadece araçtır.
- Danışan bakımından rehberlik ve psikolojik danışma, akademik bir öğrenme konusu ya da ders değildir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini öğretim çalışmalarının uzantısı gibi görmek yanlıştır.

- Rehberlik, disiplin görevi değildir; yargılamaz ve ceza vermez. Öğrencinin rehberlik yoluyla daha uyumlu hale gelebildiği doğrudur. Lakin bu onu disipline ederek ya da denetleyerek değil gelişimini kolaylaştırarak gerçekleştirilir.
- Rehberlik ve psikolojik danışma her türlü sorunları hemen çözebilecek sihirli bir güç değildir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma (RPD) Hizmetlerinin Kapsamı

RPD hizmetleri öğrencinin her yönüyle gelişmesini ve böylece onun kendini gerçekleştirmesini amaçlayan psikolojik yardım hizmetlerini kapsadığı için bu hizmetlerin bir bütünlük içerisinde verilmesi önem taşır.

Eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler ve destek hizmetler esas alınarak sunulur.

RPD hizmetleri; bireysel ve grupla psikolojik danışma ve rehberlik, psikoeğitim programı uygulama, akran temelli çalışmalar, bireyi tanıma tekniklerini uygulama, seminer, panel, konferans, kurs ve gezi düzenleme, sınıf rehberliği çalışmaları ile yayın hazırlama gibi faaliyetlerle yürütölür. İhtiyaç halinde bu hizmetler çevrimiçi bilgi teknolojileri kullanılarak uzaktan verilebilir.

Rehberlik kapsamında verilecek hizmet türleri, hizmetin verildiği eğitim türü, kademesi, kurumun niteliği, hizmetin temel işlevleri yönünden farklılık gösterebilir.

Rehberlikte hizmet alanları şu şekilde sıralanabilir:

1. Psikolojik Danışma Hizmeti

Bireyin karar verme ve problem çözmeye ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla bireyle yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir. Okullarda psikolojik danışma hizmetinden çeşitli uyum sorunları, başarısızlık, karar verme güçlüğü, vb. problemleri olan öğrenciler yararlanabileceği gibi kendini tanımak ve geliştirmek isteyen herkes yararlanabilir. Psikolojik danışma süreci rehberlik hizmetlerinin temelini oluşturur. Diğer rehberlik hizmetleri psikolojik danışma anlayışı ve yaklaşımı içerisinde verilir. Danışan danışman ilişkisi içerisinde profesyonel olarak sunulan bir hizmettir.

2. Oryantasyon (Uyum sağlama) Hizmeti

Okula yeni başlayan öğrencilere eğitim yılı başında okulu, kuralları, işleyişi tanıtmak, okul ve çevresinde ihtiyaçlarını nasıl karşılayabilecekleri hakkında bilgi vermek ve böylelikle yeni girdiği ortama daha kolay uyum sağlayabilmeleri için sunulan yardım

hizmetidir. Okul öncesi düzeyden üniversiteye dek hangi eğitim düzeyinde olursa olsun öğrencinin yeni geldiği ortamda karşılaşılabileceği güçlükleri en aza indirerek kendini yalnız ve çaresiz hissetmesini önleme amacı vardır.

3. Bireyi Tanıma Hizmeti

Öğrencinin gelişimine ve uyumuna yardımcı olabilmek için onu tanımak gereklidir. Bireyin ilgi ve yetenekleri, kişilik özellikleri, güçlü ve sınırlı yönleri, beklenti ve idealleri, aile koşulları, başarı durumu, vb. yönleri hakkındaki çeşitli bilgiler onun gelişimini izlemek ve yardımcı olmak için kullanılır. Amaç bireyin kendisini tanıması, kendi özellikleri konusunda bilinçlenmesi, kendini zayıf ve kuvvetli yönleriyle görüp kabul etmesini sağlamaktır.

4. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti

Öğrencinin gerek duyabileceği her türlü bilgiyi onun yararlanmasına sunmak için yapılan çalışmalardır. Üst eğitim kurumları, alan/dal seçimi, meslekler, üniversiteler ve koşulları gibi öğrencinin doğru ve sağlıklı kararlar almasını sağlayacak her türlü bilgi toplama ve sunma çalışmaları bu hizmet alanına girer.

5. Yönelme ve Yerleştirme Hizmeti

Birey kendini tanımasıyla, gelişimine uygun yeni durumlara yönelmeye başlayacaktır. Bu süreç içerisinde yeni bir eğitim kurumuna, alana, işe ya da mesleğe yönelmesi için yapılacak çalışmalar ile okul içi ya da okul dışı sosyal etkinliğe yönelme, staj ve uygulama alanlarına yönelmesi ve yerleşmesine yardım eden çalışmalar bu hizmet alanı içerisinde yer alır.

Bu hizmetin etkin ve sağlıklı yürütülmesi için öğretmen, yönetici, veli ve rehberlik uzmanının iş birliği içerisinde hareket etmesi önemlidir.

6. İzleme ve Değerlendirme Hizmeti

Rehberliğin izleme hizmet alanı, yapılan yardımların değerlendirilmesine ilişkin tüm çalışmaları kapsar. Programa ya da mesleklere yerleşen bireylerin ne ölçüde uyum ve başarı gösterdiğini araştırmak, psikolojik danışma sırasında alınan kararın, seçilen davranış tarzının ne ölçüde etkili olduğunu saptamak bu hizmet alanının görevleri arasındadır. Yapılan hizmetlerin etkinliğini anlamak, gerekiyorsa yardım hizmetlerini sürdürmek ve yeni düzenlemeler yapmak için gereklidir.

7. Müşavirlik (Konsültasyon) Hizmeti

Okuldaki psikolojik danışmanın öğretmen ve yöneticilerin ortak bir rehberlik anlayışı kazanmaları, bu alanlardaki bilgi ve becerilerini arttırmaları için onlara yardımcı olmasıdır. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanın rehberlik çalışmaları sırasında öğretmen ve yöneticilere ihtiyaç duydukları yardımı vermeye, karşılaşılan güçlükleri birlikte çözmeye onlara uzmanlık alanı ile ilgili müşavirlik yapmaya hazır ve istekli olması rehberlik hizmetlerinin kalitesini arttıracaktır.

Gelişim Alanlarına Göre Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Gelişimin sürekliliği ve bütünlüğü temelinde bireylerin gelişim görevlerini yerine getirmeleri ve gerekli yeterlikleri kazanmaları için sosyal-duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunulur.

Sosyal duygusal gelişim alanı; bireyin kendini tanıması, var olan yönleriyle kendini kabul etmesi ve geliştirmesi, duygularını fark etmesi, düzenlemesi ve yönetebilmesi, başkalarını anlaması ve kabul etmesi, kişiler arası sağlıklı ilişkiler geliştirmesi için gerekli bilgi, tutum ve davranışları edinebilmesi, karar vermesi, hedefler oluşturabilmesi ve hedeflerine ulaşmak için çaba göstermesi, kişisel güvenliğini sağlayabilmesi, aile ve toplumsal değerler ile doğaya karşı duyarlılık kazanmasını içeren gelişim alanıdır.

Akademik gelişim alanı; bireyin öğrenim gördüğü okula ve okulun çevresine uyum sağlaması, okul ve sınıf kurallarını benimsemesi, okula aidiyet duygusu geliştirmesi, akademik çalışmalarında devamlılık, kararlılık ve çaba göstermesi, sorumluluk alabilmesi, çalışmalarına değer vermesi ve hayat boyu öğrenmeye yönelik uygun akademik anlayış ve sorumluluk bilinci geliştirmesi, akademik gelişimi ve başarısı için gereken bilgi, beceri ve tutumu kazanmasını içeren gelişim alanıdır.

Kariyer gelişim alanı; bireyin ilgi, yetenek, değer ve kişilik özelliklerini tanıması, mesleki seçenekleri fark etmesi, mesleklerin gerektirdiği nitelikler ile kişisel özellikleri arasında bağ kurması, mesleklere yönelik olumlu tutum geliştirmesi, kariyer farkındalığı kazanması, iş yaşamı ile eğitim arasındaki ilişkiyi ve yaşam boyu öğrenmenin kariyer gelişimi açısından önemini fark etmesini içeren gelişim alanıdır.

Öğretim Kademelerine Göre Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Rehberliğin genel amaç ve ilkeleri tüm eğitim kademeleri için aynıdır. Ancak okulların amaçları, yapısı, işlevi ve işleyişi; öğrencilerin gelişim özellikleri, ihtiyaç ve sorunları eğitim kademelerine göre farklılık göstermektedir. Bu da sunulacak rehberlik

hizmetlerinin öğrencinin bulunduğu eğitim kademesine göre değişiklik göstermesini gerektirir.

Okul öncesi dönemde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; çocuğun kendini tanıması, sosyalleşmesi, özgüven geliştirmesi, sınırlarını keşfetmesi, okula uyum sağlaması, okula ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmesi, yetenek ve ilgi alanları hakkında farkındalık kazanması amacıyla yürütülür.

İlkokul kademesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; öğrencinin okula uyum sağlaması, eğitim ortamlarına ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmesi, öğrenmeyi öğrenme ve öğrendiklerini aktarmaya yönelik bilişsel beceriler kazanması, kendini tanıması, özgüven geliştirmesi, duyguları tanıma ve ifade etme, arkadaş edinme, problem çözme gibi becerileri kazanması amacıyla yürütülür.

Ortaokul kademesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; öğrencinin arkadaşlık ilişkisi kurma ve geliştirme, karar verme, sorumluluk alma ve çatışma çözme gibi yaşam becerileri kazanması, ergenlik dönemindeki değişimlere uyum sağlaması, kendine uygun öğrenme yöntemleri doğrultusunda çalışma becerileri geliştirmesi, ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri ile güçlü ve zayıf yönlerini fark ederek kariyer hedefleri doğrultusunda üst öğrenim kurumlarına yönelmesi amacıyla yürütülür.

Ortaöğretim kademesinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; öğrencinin bireysel özelliklerini değerlendirip sağlıklı bir kimlik oluşturması, ergenlik dönemindeki değişimlere uyum sağlaması, değerlerini fark etmesi ve kendi değerleri ile toplumsal değerler arasında bağ kurabilmesi, verimli, sistemli ve planlı çalışma alışkanlığı kazanması, kariyer hedefleri doğrultusunda üst öğrenim, meslek ve iş alanlarına yönelmesi amacıyla yürütülür.

Hayat boyu öğrenme kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; bireyin meslek öncesi eğitim alması, iş yaşamına hazırlanması, yeni bir meslek edinmesi, aktarılabilir becerilerin iş ve meslek yaşamındaki önemini fark etmesi amacıyla gelişim dönemi özellikleri, ihtiyaçları, beklentileri, çevre koşulları, sosyoekonomik ve kültürel özellikleri dikkate alınarak yürütülür.

Rehberlik ve Araştırma Merkezinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Rehberlik ve araştırma merkezleri, il veya ilçelerdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerinin planlanması, sunulması, koordineli bir şekilde yürütülmesi, sunulan hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla faaliyet yürüten kurumlardır. Rehberlik ve araştırma merkezleri; rehberlik ve psikolojik

danışma hizmetleri bölümü ve özel eğitim hizmetleri bölümü olmak üzere iki bölümden oluşur.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü; okul rehberlik ve psikolojik danışma, bireysel ve grupla psikolojik danışma ve rehberlik psikososyal destek ve araştırma-geliştirme hizmet alanlarındaki görevlerini yerine getirir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü *okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmet alanı* kapsamında; okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programının hazırlanmasında okullara müşavirlik eder. Kuruma gönderilen okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programlarını inceler, değerlendirir ve okullara geri bildirim verir. Rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı olmayan okullarda genel ve yerel hedeflere ilişkin çalışmaları yürütür. Eğitim kurumlarını ziyaret ederek alanı ile ilgili öğretmen ve yöneticilere müşavirlik hizmetinde bulunur. Eğitim kurumlarının talep ve ihtiyaçları doğrultusunda öğrencilerin sosyal-duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla öğrenci, veli ve öğretmenlere yönelik eğitim etkinlikleri düzenler.

Psikososyal destek hizmet alanı kapsamında; psikososyal destek hizmetleri, bağımlılıkla mücadele, sorumluluk bölgesinin risk haritasının oluşturulması ve danışmanlık tedbiri uygulama çalışmalarını yürütür.

Bireysel ve grupla psikolojik danışma ve rehberlik hizmet alanı kapsamında; bireyin gelişim alanlarına ilişkin ruh sağlığı danışmanlığı hizmeti, aile bireylerinin ilişkilerini ve iyi oluşlarını güçlendirmeleri için aile danışmanlığı hizmeti, bireye ve ailesine tercih ve karar verme süreçlerinde kariyer danışmanlığı hizmeti verir.

Araştırma geliştirme hizmet alanı kapsamında; bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerini kullanarak bilimsel araştırmalar yapar. Öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik afiş, broşür, bülten, kitapçık, dergi gibi yayınlar hazırlar. Bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda projeler oluşturur.

Öğrenci ya da velilerimiz rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünden doğrudan başvuru ve eğitim kurumu yönlendirmesi sonucunda hizmet alabilirler. Eğitim kurumlarından yönlendirilen öğrenciler için kurumlarından "Psikolojik Destek Yönlendirme Formu" istenir. Öğrenci ya da veliye verilecek randevu sonrasında rehber öğretmen/psikolojik danışman yapılacak çalışmayı planlar ve danışanıla süreci yönetir.

KAYNAKÇA

1. Kuzgun, Y. (2002) Rehberlik ve Psikolojik Danışma (8. Baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
2. Yeşilyaprak, B. (2012) Eğitimde Rehberlik Hizmetleri (20. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
3. Işık, Ş. (2020) Dünyada Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Uygulamalar. Güven ve S. Toroman (Ed.), *Türkiye’de Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri*, (s.37-49). Ankara: Afşar Ofset.
4. Güven, M. (2020) Türkiye’de Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi. Güven ve S. Toroman (Ed.), *Türkiye’de Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri*, (s.53-62). Ankara: Afşar Ofset.
5. MEB(2020a) MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 14.08.2020, Sayı: 31213.
6. MEB(2020b) MEB Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/31230315_RAM_YONERGESY.pdf

ÖĞRENMEYİ ÖĞRENME

Eren KALYONCU*

Bilgi çağı, bilginin yoğunlaştığı, bilim ve teknolojinin hızlı değişim gösterdiği bir dönemdir. Bilgi çağında yaşayan bireylerin, bilgiye erişme yollarını bilmeleri, ulaştıkları bilgileri kullanabilmeleri ve yeni bilgiler üretebilmeleri gereklidir. Bireylerin bu niteliklere sahip olmalarının en etkili yolu, onların nasıl öğreneceklerini öğrenmeleri ile olanaklıdır.

Bireylerin "öğrenmeyi öğrenme" lerini sağlamak için, ilköğretimden yükseköğretimin sonuna dek uygulanan tüm eğitim programlarında öğrencilere öğrenmeyi öğretecek öğretmen rehber olmalıdır. Sokrates öğretmenlere der ki; öğrencilerinize bir şey öğretmeyin, onların düşüncelerini sağlayın. Çünkü onlar düşünmeye başlarsa zaten kendi çabalarıyla öğrenirler. Ve bir çaba sonucunda öğrenilen bilgi, en kalıcı bilgi olur. Asla silinmez.' Öğretmen öğrenciye, öğrenme ilkelerini kendi kendine öğretebilmeyi, sorgulayıp düşünmeyi, araştırıp üretmeyi, bulup aktarabilmeyi, öğrenip öğretebilmeyi, amaçlar. Öğrenci bu süreçte etkin olmalıdır, öğretmeni dinlerken dikkatlerini toplama, dinledikleri ya da okudukları üzerinde düşünme, anlamadıklarını sorma, tekrar etme, yeni bilgilerle önceden öğrendikleri bilgileri ilişkilendirme gibi öğrenme süreçlerini yerine getirerek aktif olması önemlidir. Ayrıca doğru bilgi kaynaklarına ulaşmaları, edindikleri bilgileri kullanmaları ve yaptıkları öğrenme etkinliklerinden tat almaları öğrenme açısından önem taşır.

Öğrenciler hem kendi öğrenme özelliklerini tanıyarak hem de öğrenmede yararlanılan teknikleri bilip kullanarak öğrenmeyi öğrenebilirler ve etkili öğrenmeyi gerçekleştirebilir. Her öğrencinin kendine ait bir öğrenme tarzı vardır ve bu genelde öğrencinin kişilik özellikleriyle benzerlik gösterir.

Örneğin günlük yaşamında yavaş ve düşünerek hareket eden bir öğrenci öğrenirken de aynı biçimde davranır. Buna karşılık, atılgan, düşünmeden hareket eden ve karar veren bir kişilik yapısına sahip olan bir öğrenci, öğrenmede de uygun olup olmadığı konusunda emin olmaksızın rasgele bir yaklaşım izler.

Öğrencinin öğrenme stilleri çevresel koşullar, duyuşsal özellikler, sosyal tercihler ve fiziksel özelliklerden doğrudan etkilenir.

Kimi öğrenciler sessiz bir çalışma ortamını tercih ederlerken kimileri sesten etkilenmezler, dahası müzik eşliğinde çalışmayı tercih ederler. Kimi öğrenciler ancak her şeyin yerli yerinde olduğu düzenli bir ortamda çalışabilirlerken kimileri de düzensiz bir çalışma ortamını tercih ederler.

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

Öğrencinin duyuşsal özellikleri öğrencilerin öğrenmeye güdülenme, çalışmada süreklilik, öğrenme sorumluluğı gibi özellikleriyle ilgilidir. Bazı öğrencilerin öğrenmeleri için içten güdülenme önem taşırken bazı öğrenciler buna gereksinme duymayabilirler. Yine kimi öğrencilerin öğrenme sorumluluğı duymalarına karşılık kimileri böyle bir duygu taşımazlar, öğrenme konusunda umursamaz olabilirler.

Öğrencilerin sosyal tercihleri öğrenme sürecinde etkindir, Kimi öğrenciler kendi başlarına, kimileri de arkadaşlarıyla birlikte çalışarak kimisi de bir yetişkinin yardımı ile öğrenmeyi tercih ederler. Öğrencilerin fiziksel özellikleri yani kimisi duyarak dinleyerek öğrenirken kimisi de görerek öğrenmeyi tercih eder. Bazı öğrenciler sabah saatlerinde bazıları ise geç saatlerde öğrenmeyi tercih ederler, öğrenciler için en iyi öğrendikleri zaman dilimi de öğrenmeyi etkileyen faktörlerdendir.

Öğrenmeyi öğrenme sürecinde bireyin kendi kendine öğrenmesini kolaylaştıran tekniklerin her birine öğrenme stratejileri diyoruz. Teknikler, öğrenen birey tarafından öğrenme sırasında bilgi işleme sürecini etkilemesi için kullanılan davranış ve düşünceleri kapsar. Öğrenme stratejileri ile öğrencinin kendini güdülemesi, yani bilgilerini seçmede, edinmede, düzenlemede ya da bütünleştirmede etkili yollar izlemesini sağlamak amaçlanır.

Bu stratejiler, önemli düşüncelerin altını çizmeden bir metnin ana çizgilerini çıkarmaya dek çeşitlilik gösterir. Değişik öğrenme stratejilerini kullanabilen ve yeni öğrenme stratejileri geliştirebilen öğrencilerin, kendi kendilerine ve etkili öğrenmeyi gerçekleştirebildiklerini söyleyebiliriz.

Öğrencilerin nasıl öğreneceklerini bilmeleri ders konularını öğrenmelerine de etki etmektedir. Nasıl öğrenebileceklerini bilmeden öğrenme çabası içinde olan öğrenciler, ders konularını öğrenmede güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle, etkili bir öğrenme ve öğretme için ilköğretimden yükseköğretimin sonuna dek tüm eğitim basamaklarında ders konularının yanı sıra öğrenme stratejilerinin öğretime yer verilmesi gereğı vardır. Öğrenme stratejileri, bağımsız öğretim ya da ders konuları olarak ele alınıp öğretilir. Doğrudan öğretimde herhangi bir konunun öğretiminde izlenen aşamalar ve yöntemler uygulanır, öğrenme stratejileriyle ilgili kısa süreli kurslar düzenlenir ya da öğrenme stratejileri dersin konularıyla birlikte yeri geldikçe öğretilir.

Özetle öğrenmeyi öğrenme, öğrencilere öğrenme aşamasından önce öğrencinin kendini tanıyıp nasıl öğrendiğini bilmesi, öğrenme sürecinde aktif olması, öğrenme için gerekli strateji ve teknikler yardımıyla bilgiyi nasıl öğreneceğinin öğretilmesi yani balık vermek yerine balık tutmayı öğretmektir.

ANNE BABA TUTUMLARI

İsmail AKSU*

Aile çocuğun kişiliğinin oluşumunda ve çevre ile iletişiminin gelişiminde en önemli temel birimdir. Anne babanın çocuğu yetiştirmek için benimsedikleri yollar, kullandıkları ödül ve ceza yöntemleri, öğretim şekilleri, değer yargıları ve tutumları çocukların farklı kişilikler geliştirmesinde etkili olmaktadır (Yıldız-Bıçakçı,2004).

Ebeveyn tutumlarının en sık kullanılan ve bilinen kabul-ret ve denetim-özerklik boyutlarıdır. Çocuğu merkeze alan, sevgi gösteren, gereksinimlerini karşılayan ve buna oldukça duyarlı olan, şiddete başvurmadan uyguladığı kuralların nedenlerini ve sonuçlarını açıklayan ve bu şekilde disiplini sağlayan tutum, kabul edici anne baba tutumu olarak tanımlanmaktadır.

Reddetme boyutunda ise daha çok ebeveynin çocuğuna ilgisiz, kızgın, sevgisiz ve eleştirel davrandığı ve zaman zaman fiziksel cezalar verdiği görülmektedir. Denetim-özerklik boyutu da kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; kurallara uyulmasında ve bu kuralların sürdürülmesindeki izin verici ve kısıtlayıcı tutumlardır. Çocukluklarından itibaren sosyalleşmesi için çaba harcanan çocuğun amacı, çevresindeki insanların kendisini yönetmesine izin vermeden kendi özerkliğini kazanmak ve kendi yönetimini sağlamaktır. Bu ise ancak ebeveynin çocuk üzerinde etkili bir denetim sağlaması ile olur.

Bazı anne baba tutumları çocuğun sosyalleşmesini olumsuz yönde etkileyebilirler; aşırı hoşgörölü hiç kural koymayan ya da aşırı katı-sürekli denetleyen anne babaların çocuklarının bu konuda sorunlar yaşadıkları gözlenmektedir. (Saruhan, 1996; Tola, 2003; Döğücü, 2004).

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter anne baba tutumunda ebeveynlerin sahip olduğu esnek olmayan disiplin anlayışı, çocukların anne ve babalarıyla duygusal yakınlığının kurulamadığı, psikolojik ihtiyaçların giderilemediği bir ortamın oluşmasına sebep olmaktadır (Sak ve Ark., 2015). Otoriter ana baba tutumunda bir otorite vardır. Bu otoritenin söyledikleri yapılmak zorundadır. Otorite yaptırım gücünü sert kurallar ve cezalardan alır. Çocuğun yaptığı, cezalandırılması uygun görülen davranış, korkuyla ve katı tutumlarla bastırılmaya çalışılır. Başında bir otorite figürü bulunan fertlerin kendini geliştirmeleri için yapılacak her türlü faaliyet izne tâbidir. Böyle bir ortamda çocuk gelişimine destek olabilecek deneyimler kazanamaz, kendine güvenme duygusunun gelişmesi zordur. Kendine güveni olmayan, yeterince deneyim kazanabileceği bir ortamda yetişmeyen çocuğun iletişim ve baş etme becerileri yeteri düzeyde gelişemez. Otoriter anne baba tutumu çocuğun kendini yeterince ifade etmesini olumsuz yönde etkiler.

Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne Baba Tutumu

Bu tarz bir tutuma sahip ebeveynler çocukların zarar göreceği endişesiyle çocukları etrafında adeta etten bir duvar örür. Çocuğun çevresi, okul ortamı, arkadaşları, yiyeceği, içeceği hatta giyeceğine ebeveyn karar verir. Böyle bir tutum sonucu çocuk sorumluluk alamaz, hayata dair deneyim elde edemez, hayata karşı ürkektir. Bu tutum çocuğun gelişiminin gerilemesine, uyarıcı eksikliği sebebiyle yaşlılarından gelişimsel olarak geri kalmasına sebep olabilir. Örneğin bebeklikten itibaren yemeği bakım veren tarafından yedirilen çocuğun bir sonraki döneminde gömleğinin düğmeleri ebeveyni tarafından iliklenir. Bu tutumlar çocuğun ince kas motor gelişimini yavaşlatır. Okula başladığında ise kalem tutmak gibi ince kas motor becerisi gerektiren etkinlikleri yapmakta zorlanır. Ebeveynin normalden fazla müdahaleci ve koruyucu davranışları çocuğun ders başarısını olumsuz yönde etkilemektedir (Günel, 2007). Aşırı koruyucu aile tutumunda ebeveynin aşırı ilgi göstermesi ya da çocuğun kendi başına hareket etmesini engelleyici boyutta gerçekleştirilen tutumlar kişinin bazı olumsuz kişilik özellikleri geliştirmesine sebep olabilir. Bu kişilik tiplerine bağımlı, güven duygusu gelişmemiş, duygusal açıdan güçlü kalamayan gibi yapılar örnek olarak verilebilir. Bu tutum çocuğun kişilik gelişimini etkilediği gibi fiziksel ve duygusal gelişimi için uygun bir aile ortamı oluşturulmasını engellemektedir.

Reddedici Anne Baba Tutumu

Reddedici aile tutumu çocuğun fizyolojik, psikolojik, sosyal gelişimini, yaşam dönemlerine uyum sağlamasını son derece olumsuz yönde etkiler. İstenmeden doğan ya da boşanma durumu sebebiyle ayak bağı olarak görülen, istenmeyen cinsiyette

doğan, vakitsiz doğan ya da meşru yollardan doğmayan çocuklarda bu durumun yaşanması olasıdır. Çocuk sahibi olmayı kendi yaptığı bir hata, talihsizlik olarak gören ebeveyn istemeden de olsa çocuğa karşı bir soğukluk hissedebilir. Ebeveynin bu duyguları reddedici bir tutum sergilemesine sebep olabilir. Böyle bir tutumla yetişen çocuklar kendini değersiz hisseder, kendisine de çevresine de güven duymaz. Düşük benlik saygısı edinir. Bu tutum çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkiler. Yapılan araştırmalara göre sürekli psikolojik şiddet gören bir çocuğun iyi ve olumlu tutumlar sergileme ihtimali düşüktür. Reddedici ebeveyn tutumu ile yetişen çocuklarda ders başarısı düşük, sosyal ilişkiler ve arkadaşlık bağları zayıf, suça ve bağımlılığa eğilim yüksek, uyum sorunları ve davranış bozukluklarının görülmesi olasıdır.

Hoşgörülü Anne Baba Tutumu

Hoşgörülü anne baba tutumu sergileyen ebeveynler çocuklarına karşı ilgili, duygularını hissettirmede başarılı fakat gösterilen sevginin, şefkatin ve ilginin düzeyi, disiplin ve otorite konusunda çocukların zorluk yaşamasına sebep olmaktadır (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).Çocuğun gelişiminde otoriter ebeveyn tutumları kadar hoşgörülü ebeveyn tutumlarının da olumsuz etkileri vardır (Ümmet, 2007).

Ebeveynler çocuklarına olan sevgisini her yaptığını hoş görerek ve ona aşırı tavizler vererek hissettirmeye çalışırlar. Fakat yaptığı her davranışın desteklenmesi, takdir edilmesi sonucunda çocuk doğru ve yanlışı ayırt edemez hale gelir. Bu tutum çocuğun muhakeme yeteneğinin gelişmesini olumsuz yönde etkileyebilir. Ebeveyn tutumlarında iki duygu hâkimdir. Bunlar; özgürlük ve sınırsız hoşgörüdür. Etkililiğini kaybetmiş ve ya tutarsız bir disiplin anlayışı temel alınarak çocuğun genelde istenmeyen davranışları görmezden gelinmektedir. Çocuk kırar, döker fakat hasarın sorumluluğunu üstlenmez. Bu olumsuz durum aile tarafından yok sayılır ve hasara uğrayan şey tekrar yerine koyulur. Fakat bu tutum hayatın gerçekleriyle bağdaşmaz. Aynı zamanda her zaman her konuda gösterilen hoşgörü zaman zaman ihmalin bir örtüsü olma işlevini yerine getirir. Böyle bir tutum çocukların yaşama becerilerini, sorumluluk geliştirme duygusunu, baş etme becerilerinin gelişmesine destek olmaz.

Her istediği ailesi tarafından yapılan, zorluklar aile tarafından giderilmeye çalışılan bir aile ortamında yetişen çocuklar halk arasında şımartılmış çocuk olarak bilinmektedir. Böyle bir sosyal çevrede yetişen çocuklarda her istediği hemen olsun isteyen şeklinde ifade edilebilecek aşırı talepkâr ve narsistik kişilik (Kendini aşırı beğenen, kendini diğer insanlardan üstün gören, sürekli ilgi, beğenilme ve onay bekleyen)_yapıları ortaya çıkabilir. Sosyal ilişkileri duygusal ya da maddi açıdan tatmin edildiği kadar devam eder.

Tutarsız Anne Baba Tutumu

Tutarsız anne baba tutumunun gelişmesinin sebepleri arasında iletişimin kuvvetli olmaması, güven duygusu temelinde samimi bir ortamın olmaması anne ve babanın tutumlarının farklılaşmasına sebep olur. Kararsızlık duygusunun aile ortamında ortaya çıkması bu tutumun en belirgin özelliğidir. Anne baba arasındaki iletişimin güçlü olmaması, çocukların eğitiminde ortak bir anlayış geliştirilmemiş olması, anne ve babanın farklı tutumlar sergilemesi çocukların yetişmesinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Bu ailede eksik olan en önemli şey kararlılıktır. Tutarsızlık ve kararsızlık hali ebeveynlerin kişisel tutumlarında da görülebilir. Dün ödevini yapmadığı için çocuğuna kızan anne ertesi gün ödevini yapmadığı halde ona uyarılarda bulunmuyorsa otoritede tutarsızlık söz konusudur ve birey bu otorite karşısında sağlıklı bir tutum geliştiremez.

Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik anne baba tutumunda aile üyeleri arasında sağlıklı bir etkileşim ve çocuğun kişisel gelişimi için elverişli bir ortam mevcuttur (Sak ve ark., 2015). Demokratik ebeveyn ılımlı, kabul edici, otantik (Doğal) olan ve otantikliği cesaretlendiren, çocukları üzerinde otoriter bir üstünlük kurmayan ebeveynlerdir. Böyle bir tutuma sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme teknikleri çocukların doğasına, psikolojik, sosyal gelişimini destekleyici, eğitim açısından son derece geliştirici bir ortam hazırlar. Böyle ebeveynlerin çocuğu büyük bir olasılıkla oldukça dışadönük, otantik, içsel denetime sahip, olumlu bir benlik algısına sahip, sosyal yönden kişilerarası ilişkileri kuvvetli, iletişim becerileri gelişmiş bireylerdir. Aynı zamanda sosyal, üretken, olumlu duygular besleyen, kişilik özellikleri geliştirirler. Demokratik anne-baba tutumunun olduğu aile ortamında üyeler arasındaki ilişkiler esnek, yardımlaşmaya dayanan, diğerlerinin duygu ve düşünceleri ilgiyle anlaşılmaya çalışan ve önemsenen ruhsal açıdan sağlıklı bireylerin yetişmesine olanak sağlar.

KAYNAKÇA

1. Gazel, M. Ana-Baba Tutumlarının Başarı Yönelimlerini Yordamasında Otomatik Düşüncelerin Aracı Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gazi Osmanpaşa Üniversitesi, (2019).
2. Küçüker, B. 7-8. Sınıf özel okul öğrencilerinin sınav kaygısı ile Ana-Baba tutumları ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, (2018).

Pieter Bruegel, "Çocuk Oyunları",
1560. Belçika.

*"Başlangıç noktası evdir.
Biz yaşlandıkça, dünya daha da yabancılaşır;
Daha da çetrefilleşir örüntüsü,
Ölünün ve canlının.
Soyutlanan, öncesiz ve sonrasız, o yoğun olan değil,
Ama her an yanan bir ömürdür."*

T.S. ELIOT

"East Coked", Four Quartet

ŞU OYUNA BAK!

Seda ALTINOK KALKAN*

Oyun, çocuğun kendini ifade etmek için kullandığı sembolik bir dildir. Landreth, oyunu çocuklar için doğal iletişim aracı ve her zaman her yerde çocuğun tek adresi olduğunu belirtir (Landreth, 2011). Çocukla etkileşime geçmenin en temel anahtarı da oyundur. Bu anahtar biz yetişkinlere onun dünyasının kapısını aralar. Kapıdan içeri adım attığınızda kendi çocukluğunuzla karşı karşıya kalırsınız. Nasıldı sahi? Çoğunuz çocukluğu güzel ve sorumlulukların erişkinliğe oranla az olduğu bir dönem olarak hatırlamanız muhtemeldir.

O büyük karmaşık, her gün yeni beceri gerektiren zorluklarla karşılaştığınız eylemleri oyunla ve oyunda deneyimlemiştir. Ve şimdi bulunduğunuz noktadaki yaşam karmaşasında bu dönemi güzel hatırlıyorsunuz. Tek işiniz oyundu, başka 'derdiniz' yoktu. Yalnızca eğlenmek için mi oynardınız? Başka hangi ihtiyaçlarınızı karşılıyordunuz?

*Şehit Taner Kart Ortaokulu, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

Oyunda kendini tanımaya, özgürlüğü deneyimlemeye, türlü sosyal rolleri deneyimleme imkânı bulunduğu gibi dikkat, odaklanma, kas gelişimi, problem çözme becerisinde güçlenme, sınırları anlamlandırma, işbirliği yapma ve paylaşmayı öğrenme gibi çeşitli alanlarda gelişimi desteklediği yadsınamaz bir gerçektir. Çoğu oyun tanımında oyunun “*eğlendiren bir eylem*” olduğu yönüne vurgu yapılırsa da eğlencenin ötesinde daha temel basamaklarda yer alan bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu kendinden amaçlı oyun faaliyetinin yalnızca bir parçasıdır eğlence. Doğru ilişki içerisinde gerçekleştiğinde sağaltıcı bir eylemdir, bu sebeple eğlence dolaylı-ikincil olarak elde edilir. Burada eğlendirenin özgüven ve yaşam zorluklarının deneyimlenmesi, tek başınalık ve mücadele sonucu alınan haz olduğu söylenebilir. Zira Özdoğan (2009)’ da, tıpkı yetişkinlerin zor yaşantılarını tekrar tekrar konuştuklarını, bu yaşantılarla uygun çözüm yolu bulana dek ilgilendikleri gibi çocukların da zor yaşantılarını oyunlarda tekrar yaşadığını, oyun yolu ile üstesinden geldiğini belirtir ve şunu ekler: “Eğer çocuk yasak olan bir şeyi yaptığı için annesi tarafından cezalandırılırsa, kırgınlık ve suçluluk duygusunun üzerinden oyunla gelir”.

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin (UNICEF, 2020) 31. Maddesi’nde “Taraflar devletler çocuğun dinlenme, boş zamanı değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkı sunar.” ifadesiyle oyunun hak ve ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Tam da bu noktada Huizinga’nın (2020) oyun tanımı incelenebilir: “Oyun özgürce razı olunan ama tamamen emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekân sınırları içerisinde gerçekleştirilen, bizatihi bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile ‘alışılmış hayat’ tan ‘başka türlü olmak’ bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem ve faaliyettir.” Bu tanım, birçok dildeki oyun tanımından derlenmiş, toparlanmıştır. Gerilim ve sevinç duygusuyla “alışılmış hayat” tan “başka türlü olmak” bilincine olan vurgu bireyin/çocuğun potansiyeline vurgu yapar. Çocuk, gerekli terapötik etkileşim sağlandığında, türlü yaşam zorluklarını oyuna getirip; ne getireceğini kendi seçip oyunda üstesinden gelmeyi deneyimleyecek ve bu deneyimi gerçek yaşamıyla bütünleştirebilecek potansiyele sahiptir. Bu sebeple oyun çoğu zaman koşullarla ilişkili olarak sağaltıcı bir eylemdir.

Başlangıcını anımsa, başlangıcını kabul et; çocukla başlangıcın ortak; hepimizin olduğu gibi. İhtiyaçlarının karşılanması başlangıcın görünümünü belirler. Bizlerin kişiliği başlangıçla şekillendi. Çocuğun da öyle. Buradaki ihtiyaçları inkar etme; oyun deyim geçme.

KAYNAKÇA

1. Huizinga, Johan. (2015). Homo Ludens: Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
2. Landreth, G. L. (2011). Oyun terapisi: İlişki Sanatı. (S. Yazıcı, Çev.) Kocaeli: Altın Kalem Yayınları
3. Özdoğan, B. (2009). Çocuk ve oyun (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
4. UNICEF, Turkey Humanitarian Situation Report, No 20, Nisan 2018;1-6.

KENDİLİK: VAROLUŞÇU BİR ÇERÇEVE**Enes KALKAN***

Kendiliği varoluşçu yaklaşımla ele almak bu yaklaşımın doğası gereği öncelikle kendilik kavramına kesin, net bir sınır çizmemekle ve kendiliği durağanlaştırmamakla başlıyor. Bununla birlikte, bir meseleyi varoluşçu bağlamda ele almak çelişikliğe ya da diyalektiğe alan tanımayı da gerektirir ki kendilik de buna dâhildir. Birçok teori/yaklaşımın kendilik ile ilgili görüşlerine baktığımızda, bu tanımlamaların varoluşçu bir gözle değerlendirmeye göre birçok yanının 'eksik' kaldığını söyleyebiliriz. Bu yaklaşımlar kendiliği düşünceler, duygular, bilinçdışı süreçler vb. olarak değerlendirebilir ancak kendilik bunlardan çok daha fazlasıdır.

Kendilik, *bana dair* olan her şeyin hareketli bir ağırlık merkezidir ve *deneyimlediklerimdeki canlı bendir*. İş yerinde arkadaşlarıyla iyi anlaşan da, yağmurlu bir günde üzerine su sıçratan sürücüyü öfkelenen de, okula geç kalmamak için aceleyle hazırlanan da aslında kendiliğimizdir. Ancak ne kadar benzer olursa olsun bu deneyimleri hepimiz aynı şekilde yaşamayız. Hatta bunu biraz daha abartalım: Aynı evde büyüyen ve aynı sınıfta okuyan ikiz kardeşler bile okula yetişmek için acele ettiklerinde bu deneyimlerini tamamen aynı yaşamazlar. Her birimizin kendimize özgü bir iç dünyası vardır. Aynı zamanda ve mekânda bulunsak, aynı genetik kodları taşısak bile iç dünyamız bize özgüdür. Bunları zaman, mekân ya da başka bir şeyle sınırlamak insan deneyimine ve kendiliğe haksızlık etmek olacaktır.

Rollo May (2019) bu haksızlığı ötelemek için sıra dışı bir açıklama yapar: "*Kibrit kutusu içinde bir kibrit' ifadesi mekânsal bir ilişkiyi gösterir fakat evinin ya da işyerinin ya da deniz kıyısındaki bir otelin içindeki insandan söz etmek kökten farklı bir şeylere işaret eder.*"

Bu açıklamada, insanın sürekli bir varoluş ve dönüşüm içinde yaşayan canlı bir varlık olduğu gözümüze çarpar. Kendimize özgü oluşumuzun sabit olmaktan çok devimsel bir şey olduğu fikri belirir.

Sözgelimi bugün kendimize ilişkin düşündüklerimizle iki hafta önceki düşüncelerimiz tamamen aynı mıdır? Hatta iki hafta sonraki hislerimiz, fikirlerimiz aynı kalacak mıdır? Sanırım bu soruların cevapları hayır. Çünkü biz insanlar sabit değilizdir.

*Ünye Mehmet Necati Vidinli Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

Var olmaya devam ettiğimiz sürece sürekli dönüşürüz, anlamlar bizim için yerinde saymamaktadır ve oldukça dinamikler. Böyle düşününce, kendilik dediğimiz şey de aslında durağan değil, akışkan bir yapıdadır. Varoluşçu yazarlar Emmy van Deurzen ve Adams'ın (2017) bu konuya dair mecazları oldukça açıklayıcıdır: *"Nasıl ki hızlı akan bir nehre bir kova atıp çektiğimizde, kovanın içindeki suyun hareketinin hızla akan nehirdeki suyun hareketi ile aynı olmasını beklemiyorsak, kendiliği de içinde bulunduğu hayattan ayrı düşünemeyiz."*

Ne çelişiktir ki bu kadar bireysel ve kendimize özgü olmamıza rağmen zaman zaman başkalarının da bizim gibi düşünmesini ya da hissetmesini bekleriz. Bir taraftan bireysel olmayı ama diğer taraftan da bir bütünün parçası olmayı arzu ederiz. İnsanların dünyaya bizim algı çerçevemizden bakmalarını bekleriz. Belki de bu çelişkilerde onların bizden bambaşka bir kendilikleri olduğu gerçeğini gözden kaçıırız. Onların da farklılaşabileceğini, akışkan bir deneyim içinde olduklarını unuturuz. Çelişki de barındırır bu kendiliğin bir parçasıdır ve bu çelişkiler, kabul etmemiz gereken ve kaçmanın bize beklediğimiz faydayı sunamayacağı işlevsel de bir şeydir.

Zaman zaman sabit ya da stabil bir kendiliği arzularız. Çok değişken biri olduğumuzdan şikâyet ederiz. Bunun insan olmanın bir parçası olduğunu, bu çelişkinin ya da *uyumsuzluğun* bizi bir objeden ayıran, kendi kendimizi belirleme imkânı veren bir değer olduğunu gözden kaçıırız. Bunlar karşısında tamamen donanımsız değilizdir, seçim yapma şansımız vardır. Ve şu an olduğumuz kişi, geçmişteki seçimlerimizin bir sonucudur. Ancak bu ve bunun gibi birçok belirsizliğin, çatışmanın ya da çelişikliğin dünyada olmanın bir parçası olduğunu kabul edip seçimlerimizi bilinçli bir şekilde yaptıkça, deneyimlerimize yakınlaşma imkânı elde eder ve daha sahip çıktığımız bir yaşamı ve kendiliğimizi yaşayabiliriz.

Buraya ne yazarsam yazayım kendiliğe ilişkin hâlâ bir şeylerin eksik kalacağını biliyorum. Bir âlem olarak insan deneyiminin sınırsızlığı, kendiliğe ilişkin açıklamaların ucunu da açık bırakıyor. Kendilik bize dair her şeydir, biz bir kendiliğiz. Onu kabul edip sevin ve onu kucaklayın.

KAYNAKÇA

1. May, R. (2019). *Varoluşun keşfi*. (Çev. Babacan, A.). İstanbul: Okuyan Us
2. Van Deurzen, E., ve Adams, M. (2017). *Varoluşçu danışmanlıkta ve psikoterapide beceriler*. (Çev. Ed.: İçöz, F. J.). İstanbul: Pan Yayıncılık ve Alethia Kitap

PSİKOLOJİK İLK YARDIM (PİY)

Kübra ŞİMŞEK*

İnsanlık; deprem, yangın, istismar, şiddet, savaş ve salgın hastalık gibi pek çok yıkıcı olayla karşı karşıya kalmaktadır. Herkes yıkıcı olaylar karşısında farklı derecelerde etkilenip, farklı tepkiler vermektedir. Her birey zorlu yaşam olayları ile ilgili baş etme becerilerine sahip olmakla beraber bazılarımız ek desteğe ihtiyaç duymaktadır. Yıkıcı olaylar karşısında desteğe ihtiyaç duyan kişilere verilebilecek

hizmetlerden biri ve belki de en önde geleni psikolojik ilk yardımdır.

Psikolojik ilk yardım afet, kaza, terör saldırısı veya bireysel/toplumsal düzeyde olumsuz etkilere neden olan herhangi bir olay sırasında ya da sonrasında gerçekleştirilen bir çeşit erken dönem psikososyal müdahale yaklaşımıdır (Aktaran Demircioğlu ve ark., 2019).

Psikolojik ilk yardım yani kısaca PİY aşağıdaki konuları içermektedir:

- Kişileri zorlamayan pratik bakım ve destek sağlamak,
- İhtiyaç ve kaygıları belirlemek,
- İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmak (gıda, su, bilgi alma gibi),
- İnsanları konuşmaya zorlamadan dinlemek,
- Rahatlatıp sakinleşmelerine yardımcı olmak,
- İnsanların bilgi edinmesi, hizmetlere ve sosyal desteklere ulaşmaları için yardım sağlamak,
- Kişileri gelecekteki olası zararlardan korumak (Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği, 2014).

Psikolojik ilk yardım uygulamalarının nasıl, hangi ortamlarda ve kimler tarafından gerçekleştirilebileceğine dair temel prensipler, çeşitli ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan kılavuzlarda belirtilmektedir. Bu kılavuzlara göre, psikolojik danışmanlık ya da psikoterapi olmadığı veya herhangi bir tedavi unsuru içermediği

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

için yalnızca ruh sağlığı profesyonelleri tarafından uygulanan bir yöntem olarak kurgulanmamıştır (Aktaran Demircioğlu ve ark., 2019).

Psikolojik ilk yardımı tıbbi ilk yardıma benzetebiliriz. Nasıl ki tıbbi ilk yardım yapmak için sağlık çalışanı olmamız gerekmiyorsa psikolojik ilk yardım hizmeti sunmak için de psikolojik danışman, psikolog ya da psikiyatrist olmamız gerekmez. Ancak hem psikolojik hem tıbbi ilk yardım hizmeti verebilmek için eğitim almamız ve bilgi sahibi olmamız önemlidir. Psikolojik ilk yardım eğitimlerinin yaygınlaştırılması özellikle çocuk ve ergenlerin risk grubunda yer almaları nedeniyle okulda çalışan personele psikolojik ilk yardım eğitimlerinde öncelik verilmesi gerekmektedir.

Psikolojik İlk Yardım Ne Değildir?

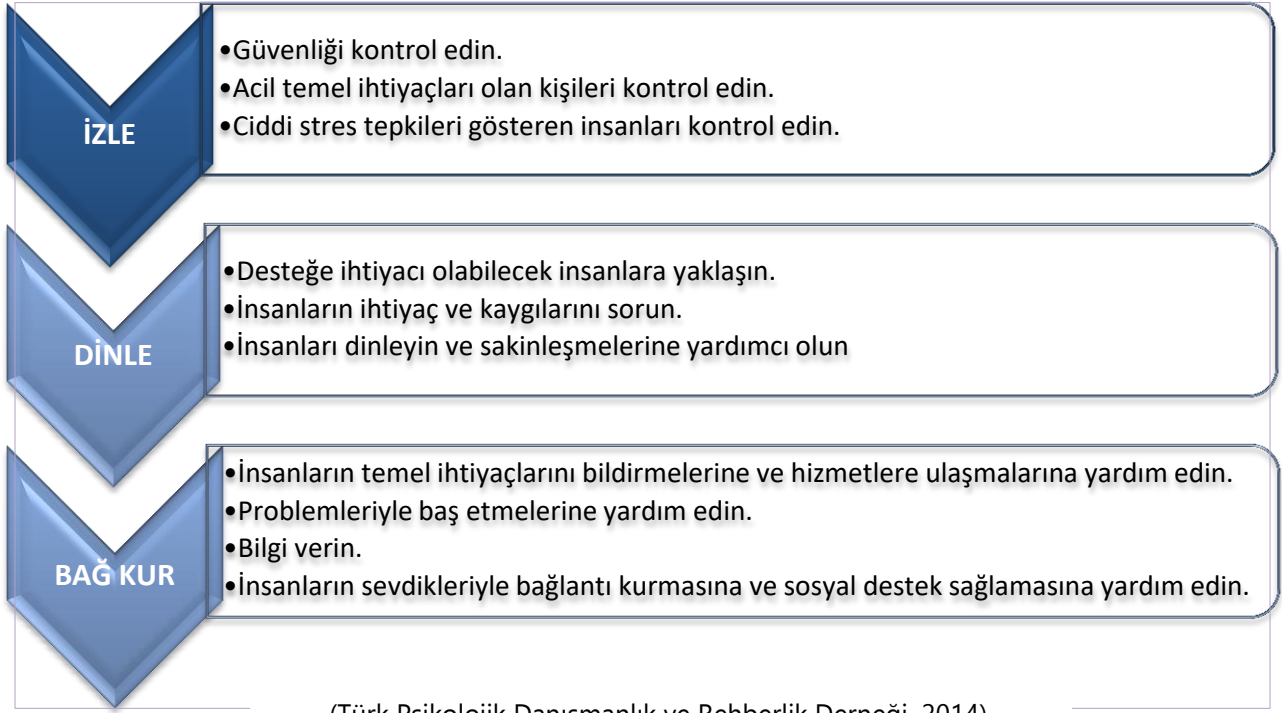
- Sadece profesyonellerin yapabileceği bir şey değildir.
- Profesyonel psikolojik danışmanlık değildir.
- PİY strese neden olan olayın detaylı bir şekilde tartışılmasını içermediği için "psikolojik anlamlandırma (debriefing)" değildir.
- Kişilere başlarına ne geldiklerini analiz etmelerini ya da zaman ve olayları sıralamalarını istemek değildir.
- PİY, insanların hikâyelerini dinlemek için hazır bulunmayı içermesine rağmen, onlara olaydaki duygu ve tepkilerini anlatmaları için baskı yapmak değildir (Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği, 2014).

Psikolojik İlk Yardım Kime, Ne Zaman, Nerede Ve Ne Kadar Süreyle Verilir?

Psikolojik ilk yardım ciddi bir kriz durumuna maruz kalmış kişilere, olay anında veya sonrasında, kişilerle temasa geçtiğimiz ilk andan itibaren, yeterince güvenli her yerde verilebilir. Bazen birkaç dakika veya birkaç saatte tamamlanırken bazen de günlerce veya haftalarca sürebilir.

PİY İlkeleri: İzle, Dinle Ve Bağ Kur

Üç temel PİY ilkesi; izlemek, dinlemek ve bağlantı kurmaktır. Bu eylem ilkeleri, bir kriz durumuna nasıl bakacağınız ve alana güvenle nasıl gireceğiniz, etkilenen insanlara nasıl yaklaşacağınız, onların ihtiyaçlarını nasıl anlayacağınız ve onları pratik destek ve bilgiye nasıl ulaştıracacağınız konusunda rehberlik edecektir (aşağıdaki tabloya bakınız).

Psikolojik İlk Yardım Hizmeti Sunarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

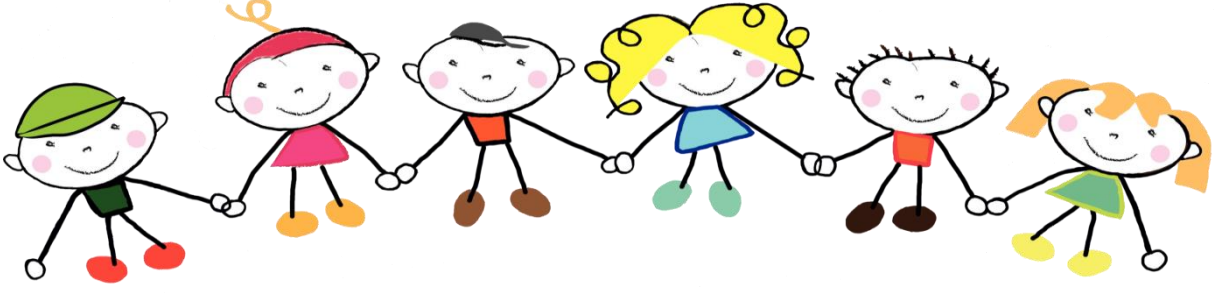
- Psikolojik ilk yardım vermeye başlamadan önce olaya ilişkin bilgi edinmek ve hazırlık yapmak
- Saygılı olmak (Bireysel farklılıklara, yerel kültüre karşı tutumunuzun saygılı olması çok önemlidir.)
- İletişim becerilerinizi etkin biçimde kullanmak
- Hizmeti sunacak kişilerle eşgüdümlü olmak (Bireysel hareket etmemeniz, psikososyal destek organizasyonun uyumunu bozacak davranışlardan kaçınmanız gerekir.)
- Özel ilgiye ihtiyaç duyabilecek grupları fark etmek (Çocuk, ergen, sağlık sorunu olan vb. kişilerin yardıma daha çok ihtiyaçları olduklarını aklınızdan çıkarmamalısınız.)
- Görevinizin sınırlarını bilmek (Psikolojik ilk yardımı nerede sonlandıracağımızı bilmeniz gerekir, kendinizin ve yardım ettiğimiz kişinin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalı ve değerlendirmelisiniz.)
- Dinlenmek (Psikolojik ilk yardımı sunan kişi olarak öz bakımınızı ve dinlenmeyi ihmal etmemeniz gerekir.)

YARDIMI SONLANDIRMA

Sizden sonra ne olacak? Sağladığınız yardımı ne zaman ve nasıl bitireceğiniz, krizin içeriğine, görev ve durumunuza ve krizden etkilenen insanların ihtiyaçlarına bağlı olacaktır. Durumun, yardım ettiğiniz kişinin ve kendi ihtiyaçlarınızın değerlendirmesini yapın. Eğer durum uygunsa yardımı sonlandıracağınızı açıklayın ve sizden sonra bir başkası yardıma devam ederse bu kişiyi krizden etkilenen insanlarla tanıştırın. Yardım ettiğiniz kişilerin diğer servis hizmetlerinden faydalanmalarını sağladıysanız bundan sonra nelerle karşılaşacaklarını anlatın ve desteğin takibi için gerekli bilgileri verdiğinizden emin olun. Yardım ettiğiniz kişiyle ne yaşamış olursanız olun, ona iyi dileklerinizi sunup olumlu bir şekilde veda edin(Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği, 2014).

KAYNAKÇA

1. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Psikolojik ilk yardım: Saha çalışanları için rehber, 2014.
2. Demircioğlu, M , Şeker, Z , Aker, A . (2019). Psikolojik İlk Yardım: Amaçları, Uygulanışı, Hassas Gruplar ve Uyulması Gereken Etik Kurallar . Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar , 11 (3) , 351-362 . DOI: 10.18863/pgy.456301.

İLKOKUL ÇOCUKLARININ (6-11 YAŞ) GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Neslihan AKSEL*

Her canlı varoluşuyla beraber gelişmeye başlamaktadır. Bu gelişim birbirini takip eden, düzenli ve birbiriyle tamamlanan karmaşık bir süreçtir. Doğum öncesinde başlayan gelişim yaşamın sonuna kadar devam etmektedir. Yapılan çalışmalar belli dönemlerde çocukların benzer davranış ve eğilimlerinin olduğunu göstermiştir.

İlkokul çağındaki çocuğun bedensel gelişimi yavaştır ve dikkati çekmez. Çocuk bu süreçte boy atar, bedensel kuvvetinde artış olur ve karmaşık hareketlerdeki becerisi artar. Koşma, zıplama ve fırlatma gibi becerileri önceki yaşlara kıyasla yetişkin düzeyine daha yakındır. Çocuğun bedensel gelişimi davranışlarını doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Doğrudan etkiler, çünkü yaşlarına göre sağlıklı gelişim gösteren çocuklar oyun ve sportif faaliyetlerde başarı gösterirken iyi gelişmemiş çocuk grubun gerisinde kalır ve gruptan dışlanabilir. Dolaylı etkiler, çünkü çocuğun bedensel gelişimindeki farklılık özgüveninin düşmesine kişisel yetersizlik duygusuna kapılmasına neden olabilir. Örneğin, şişman bir çocuk oyunlarda arkadaşlarından yavaş davrandığı için oyuna alınamayabilir, çeşitli adlar takılarak alay edilebilir. Bu durumda aşağılık duygusunun gelişmesine neden olur.

Okul çağına gelen çocuğun bilişsel gelişimi değişiklik göstermeye başlar. Mantıksal düşünme ve sayı, mekân, zaman, boyut, hacim, uzaklık kavramları yerleşmeye başlar. Benmerkezci tutum azalır. Başkalarının bakış açısını kullanabilir. Düşündüklerini ve merak ettiği becerileri kazanmaya başlar. Okuma-yazmayı öğrenmesi, sayıları toplayabilmesi çocuğa haz veren becerilerdir. Hayal ile gerçek arasındaki ayrımı yapmaya başlar. Daha önce anlatılan masalları gerçekmiş gibi dinlerken bu dönemde gerçek olmadığını anlar ve masalları buna göre dinler. Kelimeleri daha iyi kullanır, dikkat süresi artar ve buna bağlı hafızayı daha etkin kullanabilir.

*Anafarta İlkokulu, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

Çocuk okulla birlikte yeni bir sosyal çevreye dâhil olur. Kendini sınıf, oyun ve arkadaş grubunun içinde bulur. Bu ortamda grubun tüm faaliyetlerine katılmaya ve arkadaşlarıyla iletişim kurmaya yönelir. Okula başlamadan önce kız veya erkek demeden karışık biçimde oynayan çocuk artık kendi cinsinden olanlarla oyun oynamayı ister. Bu yaşta arkadaşlık önem kazanır ve bundan sonraki ergenlik döneminde devam eder. Bu dönemde belki hiçbir dönemde rastlanamayacak kadar kolay etkilenirler. Çevreye, hayvanlara ve yaşlılarına duyarlılıkları fazladır. Kendi yaşlılarının düşünce ve görüşlerini paylaşırken kendinden büyüklerinkilere karşıt görüştedirler.

Ahlaki gelişimlerine göre bu dönemde çocuklar için yapılması gereken "iyiler" ve yapılmaması gereken "kötüler" vardır. Davranışlarını toplumun ve otoritenin kurallarına göre düzenlerler. Bu yaş grubunda zaman zaman tutarsızlıklar gözlenirse de kuralları kabul ettikleri görülür. Öğretmenin sınıfta koyduğu kurallara uyar ve değişmez olduğunu düşünür sorgulamazlar. Artık oyunları kurallarına göre oynar ve kuralların oyundaki önemini kavrar.

Bireysel farklılıklar nedeniyle bir aşamadan diğerine geçiş her çocukta farklılık gösterebilir. Çocuğun gelişimi değerlendirilirken yaşlılarıyla karşılaştırmak yerine kendi gelişim hızına göre değerlendirmek daha sağlıklı ve gelişimini destekleyici bir tutum olacaktır. Aileler ve eğitimciler temelde bu bakış açısıyla çocuğu değerlendirmeli ve çocuğun becerilerini ortaya çıkaracak faaliyetlere yönlendirmelilerdir. Her çocuk özeldir, desteklendiğinde ve fırsat verildiğinde içinde var olan potansiyeli gerçekleştirme gücünü bulacaktır.

KAYNAKÇA

1. Cüceloğlu, D. (2006). İnsan Ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları. Remzi Kitabevi. İstanbul.
2. Yavuzer, H. (2013). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
3. Köksal Akyol, A. (2018).Okul Öncesi Ve İlkokul Dönemi Çocuklarının Gelişimsel Özellikleri. Okul Öncesi Ve İlkokulda Psikolojik Danışma Ve Rehberlik İçinde, Hamamcı, Z. Ve Türk, F. (Edt). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

SINAV KAYGISINDA AİLENİN ROLÜ

Fatih KAHRAMAN*

2020 yılı itibariyle Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) için yaklaşık 2.500.000, Liselere Giriş Sınavı (LGS) için ise yine yaklaşık 1.500.000 öğrenci başvuruda bulunmuştur. Bu sınav maratonu öğrencilerin kendileri ile olan ilişkileri başta olmak üzere aileleri, arkadaşları, öğretmenleri hatta akraba ve komşuları ile olan ilişkilerinde etkileyici hatta belirleyici bir rol oynamaktadır. Aslında sınavların kendisi başlı başına bu etkiyi oluşturmaz fakat insanların sınava yüklediği anlamlar böyle geniş bir etkiye neden olmaktadır ki bu mevzu ile alakalı düşüncelerimizi birazdan paylaşacağız. Bu ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürümesi için sürecin iyi yönetilmesi gerekmektedir. Özellikle de ailelerin çocukları ile olan ilişkilerini sağlıklı yürütebilmeleri, onların zihinsel ve psikososyal gelişimleri açısından büyük bir önem arz etmektedir.

TDK sözlüğüne göre, sınav kelimesinin iki farklı anlamı vardır. Sınav kelimesinin ilk anlamı bilgi derecesini anlama için yapılan yoklama, ikincisi ise sonuçta bir deneyim kazandıran zor durum anlamındadır. İki farklı anlamı birleştirdiğimizde "Sınav, bilgi derecesini anlama için yapılan zor bir deneyim" diyebiliriz. Sonuçta "Sınav" bir ölçme ve değerlendirmeden ibarettir.

Anne babaların "sınava bakış açısı" sınav kaygısı olgusunu etkileyen en başlıca konudur. Sınavın sonucunu, hayattaki mutluluğun ve refahın yegâne sebebi görme eğilimi ve buna bağlı olarak hayat memmat meselesi haline dönüştüren bir algı elbette ki stres ve gerilime neden olacaktır. Bunun sonucu, karşımıza yüksek kaygı olarak çıkmaktadır. Bu durum aslında sınavların sonuç odaklı değerlendirilmesinden kaynaklanan bir sorun. Sonuç odaklı yaklaşımda sadece sonuç önemlidir. Buna kilitlenmiş bir zihin yapısının gergin olması muhtemeldir.

Bu gergin zihin ile de sonuca varmak pek de kolay olmasa gerek. Sonuca değil de sürece odaklı bir bakış açısı ise tamamen yapılması gerekenler ile ilgilenen ve sonuç ile çok fazla meşgul olmayan bir duruş sergiler. Haddi zatında sürece odaklanmak sonuca da müspet yönde etki etmek demektir.

Sınav kaygısını artıran bir başka konu ailenin "beklentiler"idir. Eğer beklentiler çocuğun kapasitesinin üzerinde ise süreç içerisinde performans tatmin edici düzeyde olmayacaktır.

*Ünye Mehmet Refik Güven Anadolu Lisesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

Buna bağlı olarak da aile içi çatışmaların ve huzursuzlukların yaşanma ihtimali artacaktır. Beklentilerin gerçekçi olabilmesi ancak ve ancak anne ve babaların çocuklarını doğru tanımaları ile alakalıdır. Çocuğun okul hayatındaki başarı durumları ve öğretmenlerinin düşünceleri önemli. Bununla birlikte öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin keşfedilmesi ve bu doğrultuda hedefler oluşturması noktasında çocuklar cesaretlendirilmelidir. Elma ağacından erik elde edemezsiniz. Etmeye çalışırsanız elinizdeki elmadan da olursunuz. Bu noktada ailelere düşen görev çocuklarını doğru tanımak, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda onları yönlendirmek olmalı.

"Kıyaslama" bir anne babanın çocuğa vereceği en büyük psikolojik zararlardan biridir. Maalesef anne babalar çocuklarını belki motive etme gayesiyle belki de istediği, beklediği sonuçları alamamanın verdiği hayal kırıklığının etkisiyle bir nevi intikam alırcasına bu hataya düşmektedir. Kıyaslamada genelde olduğundan fazla gösterilen bir taraf vardır -ki bu aslında o kişiye de haksızlıktır. Bir de olduğundan daha az gösterilen bir taraf vardır -ki bu da o kişiye haksızlıktır. Diğer yönüyle kıyaslanan kişi kıyaslandığında daha etkin ve verimli çalışma için motive olmaz. Tersine var olan motivasyonu da düşer, hatta bitebilir. Daha önemli bir yansıması da çocuğun kıyaslama yapan kişi ile bağlarının zedelenmesine yol açmasıdır. Kıyaslamamanın boyutu ve sıklığı ise bu bağların kopmasına dahi neden olabilir. Onarılmaz yaralar açabilecek bir konu olması hasabiyle ileride çok daha büyük olumsuz sonuçlara neden olabilir. Anne babaların çocuklarını başkaları ile kıyaslamak yerine onları kendi potansiyeli üzerinden okumaya çalışması daha sağlıklı olacaktır. Onların ilgi, yetenek ve gizil güçlerini geliştirmeye gayret etmesi elbette doğru bir yaklaşım olacaktır. Eğitimde bireysel farklılıklar vardır. Bu farklılıkların farkında olmak böylesine hatalı tutum ve davranışların önüne geçecektir.

Kaygı "Bulaşıcı Virüs" gibidir. O halde öncelikle anne babaların bu virüsten kendilerini korumaları gerekmektedir. Aksi takdirde çocuklarına bulaştırmaları an meselesi olur.

Anne babaların yapmış oldukları fedakârlıkları sınava girecek çocuklarının başına kakmaları kaygı düzeyini artırabilir. Çünkü bu fedakârlıklara karşılık verme duygusu "Ya başaramazsam, anne ve babamın onca emeklerine, fedakârlıklarına ihanet etmiş olurum" düşüncesine sevk edecektir. Bu düşünceler ise çocuğu kımıldayamaz hale getirir, onu adeta bypass eder. Anne babaların fedakârlıklarını sürekli gündeme getirmesi çocuktaki baskıyı artırır. Baskı altında olmak ise hata yapma riskini de beraberinde getirir. Dolayısıyla çocuklarının başarısını isteyen anne babaların bunu dillendirmemesinde fayda vardır.

"Bugünümüzü çalan iki hırsız var; geçmişe ilişkin pişmanlıklarımız ve geleceğe ilişkin kaygılarımız"

Geçmişe takılıp kalmamak gerektiğini ve gelecekte olacakları sürekli kontrol etmeye çalışmanın anlamsızlığını ifade eder. Hem geçmiş hem de geleceğe yönelik bu sağlıksız bakış açısı bugünümüze çelme takar âdeta. Aslında kaygının sadece geleceğe dönük bir yönü yoktur. Geçmişe dönük bir yönü de vardır. Belki de kaygıyı daha çok tetikleyen tarafıdır bu geçmişin pişmanlıkları. Öyle veya böyle geçmişin pişmanlıkları ya da geleceğin kaygıları genelde her insanı, özelde de sınava hazırlanan öğrencileri bugünden koparabilir. Aynı zamanda sınava hazırlanan öğrencilerin anne babalarını da etkileyebilir. O halde dün ve yarın ile meşgul olmak yerine bugünü yaşamak gerekir. Çünkü geçmişin çöplüğünde yaşayanlar geleceğin bataklığına saplanmaktan kurtulamazlar.

Yukarıda anlatılmaya çalışılanlar sınav kaygısını azaltmak buna bağlı olarak başarıyı artırmaya yönelik idi. Fakat sınav başarısından çok daha mühim olan şeyin kişilik olduğunu unutmamak gerekir. Anne babaların kişilik sahibi bireyler yetiştirmeleri en öncelikli görevi olmalıdır.

Gerçek hayatta yaşanmış şu hadise bu önceliğe vurgu yapmaktadır:

1982 yılı... Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda 2. sınıf öğrencileri Türkiye Ekonomisi dersinin hocasını bekliyor. Sınıf, öğrencilerin gürültü patırtısıyla sallanırken sert görünümlü hoca kapıda beliriyor. İçeriye kızgın bir bakış atıp kürsüye geçiyor.

Tebeşirle tahtaya kocaman bir (1) rakamı çiziyor. "Bakın" diyor. "Bu, kişiliktir. Hayatta sahip olabileceğiniz en değerli şey..."

...

"Sonra (1)'in yanına bir (0) koyuyor: "Bu, başarıdır. Başarılı bir kişilik (1)'i (10) yapar".

...

Bir (0) daha..."Bu, tecrübedir. (10) iken (100) olursunuz".

...

Sıfırlar böyle uzayıp gidiyor; yetenek... disiplin... sevgi... Eklenen her yeni (0)'ın kişiliği 10 kat zenginleştirdiğini anlatıyor hoca...

...

Sonra eline silgiyi alıp en baştaki (1)'i siliyor. Geriye bir sürü sıfır kalıyor. Ve Hoca yorumu patlatıyor: "Kişiliğiniz yoksa öbürleri hiçtir".

Son söz: *"Başarılı olmaktan daha önemli olan şey olmayı başarmaktır."*

PANDEMİ SÜRECİNDE KORUYUCU RUH SAĞLIĞI HİZMETLERİNİN ÖNEMİ

Ahmet ENGİN*

Pandeminin ruh sağlığına olumsuz etkilerinin olacağı başlangıcından beri ön görülmeyle beraber, pandeminin dünyaya yayılmasının ardından 1 yılı aşkın zaman geçmiş olmasına rağmen bu konuda uzman görüşlerini içeren makaleleri saymazsak, yapılmış bilimsel bir araştırma bulunmamaktadır. Bu konudaki çalışmalar maalesef önleyici olmaktan çok vaka odaklı yapılmaktadır ve yetersizdir.

Belirsizlik ve bilgi kirliliği insan sinir sistemini tahrip eder ve önlenemeyen aşırı kaygı insan ruh sağlığını bozar. Pandemi hızla yayılırken hastalığı, belirtileri ve korunma yollarını bilemediğimiz için kaygı düzeyimiz yükseldi. Medya reyting odaklı çalışmasında bu konuda insanların en çok takip ettiği bilgi kaynağı oldu. Doğru yanlış birbirine karıştı. Artan vakaları gören insanlar virüs kapmasa da ruhsal açıdan hazırlıksız ve yüksek kaygı içinde adeta **“virüs kapacağı günü beklemiş gibi”** bir ruh haline girdiler. Pandemi ile mücadele ilk etapta insanların virüs kapmama ve bulaştırmamasını sağlamaya yönelik başladı. Beklenmedik bir biçimde kısıtlamalar başladı. Sosyal hayat alt üst oldu. Ekonomik problemler bazı sektörler de çalışan insanları ekstrasadan bir bunalıma hatta travma etkisi denebilecek bir sürece soktu. Ancak ruh sağlığını koruma çalışmaları halen geri planda idi ya da hiç yoktu.

Oysa ruh sağlığı bozuk, stres, yüksek kaygı, depresif belirtiler gösteren bireylerin bağışıklık sistemi virüse karşı daha savunmasız olduğu önceki salgın deneyimlerinden bilinmektedir. Buda açıkça göstermektedir ki, coronavirüsle mücadele sadece fizyolojik önlemlerle yapılabilecek bir mücadele değildir.

Bu salgının yarattığı olumsuz psikolojik etki hastalık hakkında ilk bilgilerimizi edinince belirsizliğin azalması beklenirken bu kez de yerini korunma yollarını nasıl uygulayacağımız ile ilgili stres bozukluğuna bıraktı. Gözleme dayalı olarak söylemek gerekirse her insanda düzeyi aynı olmasa da ruh sağlığı etkilenmeyen insan hemen hemen yok gibi diyebiliriz. Maske seçimi kullanım şeklini, 'doğru mu yapıyorum acaba' kaygısı bile kontrol edilemeyince obsesif davranışlara dönüşebiliyor. Bedenine ve eşyalarına defalarca dezenfektan sıkmak, işe giderken caddede, toplu taşımada kısaca insan olan her yerde panik, endişe, kaygı artık pek çok insanı yordu.

Covid-19 aşısının geliştirilip piyasaya sürülmesi bir miktar kaygılarımızı azaltsa da, tamamen sona erdirememiştir.

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

Aşıların içeriği, menşei, faz çalışmalarının yeterli olup olmadığı, koruyuculuk oranı, yan etkileri vs gibi konulardaki tartışmalar sürüp gitmekte iken, birde coronavirüsün değişik varyantları ortaya çıkması aşının koruyuculuğu tartışmalarını uzatacak gibi duruyor. Bütün bu tartışmalar belirsizlikler yukarıda bahsettiğimiz ruhsal sorunların da devamına sebep olmaktadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki; coronavirüsle mücadele de koruyucu ruh sağlığı hizmetlerine acilen önem verilmeli, ilgili kurum ve kuruluşlar bu konuyu acilen ele almalıdır.

Peki bizler bireysel olarak neler yapabiliriz;

- ✚ Belirsizlik içinde olmayın. Salgının özellikleri, seyri ve korunma yöntemleri hakkında doğru kaynaklardan bilgi edinin. Bilgi kirliliğine kapılmayın. Sadece doğruluğuna emin olduğunuz bilgileri paylaşmanızın, başkalarının korkularının yatışmasına ve onlarla bağ kurmanıza yardımcı olacağını göz önünde bulundurun.
- ✚ Yeme, içme uyku düzeninize dikkat edin.
- ✚ Olumlu düşünceler geliştirin, tedbirlere uyarsanız korona size zarar veremez.
- ✚ Hastalığı kimden kaptım gibi varsayımlara dayalı öfkeye kapılmayın. İnsanları yargılamayın. İnsanlarla iletişimi mesafe kurallarına uyarak güçlendirin. İçeride kalmayın.
- ✚ Dışarı çıkmanın kısıtlı olduğu günlerde aile içi etkinlikler bulun. Bunu fırsata çevirin.
- ✚ Duygularınızı paylaşın, içinizde tutmayın, eğer kontrolü kaybettiğinizi düşünüyorsanız uzman yardımı alın.

EĞİTİMDE ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ

Cemil ZORLU*

Biz Kimiz?

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü birimi olarak Rehberlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı çatısı altında olan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri; eğitim öğretim kurumlarındaki Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine ilişkin çalışmalarla, bölgesindeki özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek amacıyla her il merkezi ile nüfus ve hizmet gereklerine göre ilçelerde açılan kurumlardır. Bakanlıkça açılan bu merkezlere Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) denir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde, Rehberlik ve Psikolojik Danışma ve Özel Eğitim Hizmetleri bölümleri bulunur. Merkezin rehberlik ve psikolojik danışma ile özel eğitim çalışmalarının, daha etkin biçimde bilgisayar destekli olarak yürütülebilmesi için gerekli teknolojik donanım ve programlardan yararlanır. Rehberlik ve araştırma merkezlerinin tarama, inceleme, tespit, teşhis, öğrenci tanıma gibi çalışmalarında kullanabilecekleri çeşitli yetenek, zekâ ve standart başarı testleri; kişilik, tutum, meslekî ve akademik benlik, gelişim, öğrenci davranışlarını değerlendirme vb. gibi ölçme araçları bulunur.

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

Sonuç olarak, RAM'lar, bireyin, özel eğitim veya rehberlik ve psikolojik danışmanlık konularında yardıma ihtiyaç duyulduğunda başvurulabilecek, buldukları bölgelerdeki okullar arası iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla yükümlü Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ücretsiz destek veren kurumlardır.

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Olarak Biz Ne Yaparız?

Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Özel Eğitim Bölümünde, Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi doğrultusunda, engelli bireylerin engel oranına ve engel türüne (zihinsel yetersizlik, otizm, görme kaybı, işitme kaybı, bedensel yetersizlik, dil konuşma güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, özel öğrenme güçlüğü gibi) göre Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından bireylerin eğitsel değerlendirmeleri yapılır ve destek eğitim ve yönlendirme raporları ile düzenlenir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezine Nasıl Başvururum?

Okula gitmeyen bireyler, ikamet ettikleri ilçenin Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine, okula giden bireyler ise, devam ettikleri okulun bulunduğu Rehberlik ve Araştırma Merkezine başvururlar.

Birey ilk kez RAM'a başvuracak ise, 18 yaşını doldurmuş herhangi bir zihinsel yetersizliği olmayan şahıs bizzat ya da bireyin velisi/vasisi ya da RAM'a giderek randevu talebi ile başvuru yapar. RAM, RAMDEVU sistemi üzerinden kişiye değerlendirme randevusu verir. Birey okul öğrencisi ise okul tarafında düzenlenen değerlendirmede "Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu"nun RAM'a gönderilmesi ile de öğrenci adına değerlendirme randevusu RAMDEVU sistemi üzerinden verilir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Tarafından Benden Hangi Belgeler İstenir?

- Okula kayıtlı öğrenciler için okul tarafından düzenlenen ilk değerlendirmede "Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu", yeniden incelemelerde ise "Bireysel Gelişim Raporu",
- Destek eğitim ile ilgili müracaatlarda Engelli Sağlık Kurulu Raporu,
- Birey ve velinin kimlik fotokopisi
- Vasi tayin edilmiş ise; Mahkeme kararı / Vasi belgesi/ Nüfus kayıt örneği
- Özel Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden bireylere ait; dönem sonu bireysel performans değerlendirme formu, aylık performans kayıt tabloları

Değerlendirme Süreci Nasıl İlerliyor?

Öncelikle randevu günü ve saatinde RAM da hazır bulunan birey velisinin dosya oluşturabilmek için evrakları eksiksiz olarak kabul edilir. Sonrasında bireyin ayrıntılı vaka kaydı aile görüşmesi formuyla alınır. Gerekliğinde bireye uygun olan ölçme aracıyla zeka testi ve yetersizlik türüne uygun olarak performans belirme formu ile öğrencinin eğitsel değerlendirilmesi yapılır.

Velinin de katılımıyla, RAM da oluşturulan ve Müdür Yardımcısı başkanlığında toplanan, özel eğitim bölüm başkanı, özel eğitim öğretmenleri, rehber öğretmen ve gerektiğinde başvuru uzmanlarından oluşan Özel Eğitim Değerlendirme kurulu tarafından öncelikle yapılan değerlendirmeler, varsa sağlık kurulu raporu/çözger/tek hekim raporu, öğrenci ise eğitsel değerlendirme istek formu/bireysel gelişim formu, destek eğitimden faydalaniyorsa dönem sonu raporu ile edinilen bilgiler ışığında birey için en az kısıtlayıcı eğitim ortamına ve/veya uygun destek eğitime yönlendirme yapılır. Öğrencinin eğitsel performansı göz önünde bulundurularak performans düzeyi ve eğitsel amaçları içeren eğitim planı ile yönlendirmesi RAM modüle işlenerek raporları çıkartılır. Raporun imza aşamasından sonra bireyin veli/vasi/vekiline imza karşılığı teslim edilen destek eğitim raporları ile birey Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden ücretsiz faydalanır.

Birey, öğrenim çağında ise yazılan eğitsel yönlendirilme raporu ve eğitim planı öğrencinin okuluna resmi yazışmalar yoluyla iletilir. Sonrasında yeni bir eğitim ortamına yerleştirilmesi gereken öğrenci için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünde, ilgili şube müdürü başkanlığında oluşturulan Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu toplanır ve öğrencinin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından alınan yönlendirme kararı ışığında yerleştirme kararı alınır.

Ülkemizde Hangi Resmi Eğitim Ortamları Var?

Okul Öncesi Dönemde Özel Eğitim Hizmetleri: 36-72 aylar arasındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimleri zorunludur. Bu bireyler öncelikli olarak okul öncesi okullarında kaynaştırma yoluyla özel eğitim almaları sağlanır. İhtiyaç duyulduğunda bu bireylere yönelik özel eğitim sınıfı veya özel eğitim anaokulu açılabilir. Ayrıca ailenin isteği doğrultusunda 0-36 ay arası dönem için Erken Çocukluk Eğitimi planlanır.

İlköğretimde Özel Eğitim Hizmetleri: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ilköğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında da sürdürebilirler. İlköğretim programlarının amaçlarını gerçekleştirecek

durumda olmayan bireyler ise eğitimlerini, gelişim alanlarındaki performans düzeylerine göre hazırlanmış eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim okul ve kurumlarında sürdürürler.

- İşitme engelliler ilk ve ortaokulları
- Görme engelliler ilk ve ortaokulları
- Eğitim ve uygulama okulları I. ve II kademe
- Ortopedik engelliler ilk ve ortaokulları
- Özel eğitim sınıfları
 - Hafif ve Orta-Ağır Düzey Zihinsel Yetersizliği olan öğrenciler için özel eğitim sınıfları
 - Hafif ve Orta-Ağır Düzey Otizmlili öğrenciler için özel eğitim sınıfları
 - Birden fazla yetersizliği olan öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfları
 - İşitme Yetersizliği olan öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfları
 - Görme Yetersizliği öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfları
- Bilim ve Sanat Merkezleri (Üstün Yetenekli Bireyler için)
- Hastane Bünyelerinde açılan İlk ve ortaokulları

Orta Öğretimde Özel Eğitim Hizmetleri: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ortaöğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarında sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ortaöğretim kurumlarında da sürdürebilirler. Merkezî sınavla öğrenci almayan genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına yönlendirme kararı alınan özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, ilgili birimlerle yapılacak işbirliği çerçevesinde kontenjan sağlanarak yatılı okulların pansiyonlarına Bakanlıkça sınavsız yerleştirilirler.

- İşitme Engelliler Meslek Liseleri
- Özel Eğitim Meslek Okulları
- Eğitim Uygulama Okulları III. Kademe
- Özel Eğitim Sınıfları
 - Hafif ve Orta-Ağır Düzey Zihinsel Yetersizliği olan öğrenciler için özel eğitim sınıfları

- Hafif ve Orta-Ağır Düzey Otizmlili öğrenciler için özel eğitim sınıfları
- Birden fazla yetersizliği olan öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfları
- İşitme Yetersizliği olan öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfları
- Görme Yetersizliği öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfları

Evde Eğitim Hizmeti: Okul öncesi ve ilköğretim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden eğitim-öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara evde eğitim hizmeti verilmesi esastır.

Birden Fazla Yetersizliği Olan Bireyler İçin Özel Eğitim Hizmetleri: Zorunlu öğrenim çağındaki birden fazla yetersizliği olan öğrenciler için gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları ya da özel eğitim okul ve kurumları bünyesinde özel eğitim sınıfları açılabilir.

Hangi Yetersizlik Türlerinde Destek Eğitim Programları Var?

Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde RAM raporu doğrultusunda şu programlardan faydalanılabilir:

- Bedensel engelli bireyler destek eğitim programı
- Dil ve konuşma güçlüğü destek eğitim programı
- Görme engelliler destek eğitim programı
- İşitme engelliler destek eğitim programı
- Özel öğrenme güçlüğü destek eğitim programı
- Yaygın gelişimsel bozukluklar destek eğitim programı
- Zihinsel engelliler destek eğitim programı

KAYNAKÇA

- 1) MEB(2020a). MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 07.07.2018, Sayı: 30471.
- 2) MEB(2020b). MEB Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/31230315_RAM_YONERGESY.pdf

Doğum Anı Nedenler

- Bebeğin oksijensiz kalması
- Kordon dolanması, kopması
- Beyin zedelenmesi
- Frengi gibi enfeksiyonel rahatsızlıklar

Doğum Sonrası Nedenler

- Menenjit gibi enfeksiyonlar
- Travmatik beyin zedelenmesi
- Kurşun zehirlenmesi
- Yanlış ilaç kullanımı
- Çevreden gelen maddelerden zehirlenme

Ağır ve Çoklu Yetersizlikten Etkilenen Bireylerin Özellikleri Nelerdir?

Özelliklerine bakacak olursak genel olarak ayırt edici özelliklerinden bahsetmemiz pek mümkün olmamaktadır. Çünkü birden fazla yetersizlik türünden etkilenmiş olmaları buna müsaade etmemektedir. Özel gereksinimli bireylerin genel özelliklerini gösterdikleri görülmektedir.

Çoklu yetersizlikleri olan çocuklar sıklıkla beyin felci, epilepsi, kardiovasküler bozukluklar, solunum bozuklukları, yeme problemleri, gelişim bozuklukları, spina bifida, hidrosefali vb. sağlık sorunları yaşarlar. Bunun yanı sıra gelişimin tüm alanlarında önemli derecelerde yetersizlik gösterirler. Fiziksel ve kas gelişimindeki sorunlar nedeniyle hareket etme, yürüme, tutma, kavrama vb. gibi günlük bazı temel fonksiyonlarını yerine getirmekte güçlük yaşarlar. Gereksinimlerini ancak göz hareketleri, dokunma, yüz ifadeleri, mimikler ya da bilgisayar gibi alternatif yollarla ifade ederek iletişim kurabilirler. Fiziksel ve nörolojik yetersizliklerin kas kontrolünü sınırlaması yemek yeme, giyinme, soyunma, diş fırçalama, saç tarama ve tuvalet becerileri gibi özbakım becerilerini öğrenmelerini de güçleştirir. Zihinsel işlevlerde ileri düzeyde sorunları vardır; yavaş öğrenirler, öğrenilen birden fazla beceriyi aynı zamanda gösteremezler ve öğrenilen becerileri yeni durumlara genelleyemezler.

Çoklu yetersizliği olan çocukların bazıları günlerinin büyük bir bölümünü uyuyarak, ağlayarak veya tekrarlayan davranışlar göstererek geçirebilirler. Çoklu yetersizliği olan çocuklar tuvalet düzeni, uyku düzeni ve yeme düzeni gibi günlük rutinlerde de özellik gösterirler. Tuvalet düzenlerinde görülen başlıca özellik kabızlık, ishal ve istemsiz

olarak dışkı kaçırmaya sorunlarının sık yaşanmasıdır. Çoklu yetersizliği olan çocuklarda diğer normal gelişen çocuklarda pek görülmeyen ve sirkadyen yani günlük vücut ritmine ait olmayan farklı uyku bozukluklarına rastlanır. Bu çocuklarda sıklıkla emme, dil kontrolü, çiğneme ve yutma problemleri görülmekte bu da yeme sorunlarına yol açmaktadır.

Çoklu yetersizliği olan çocuklarda stereotipik davranışlar ve kendine zarar verici davranışlar sık görülür. Genel stereotipik davranışlara sallanmak, ellerini yüzün önünde sallamak, başını öne ve arkaya sallamak, parmak şıklatmak, diş gıcırdatmak örnek olarak verilebilir. Kendine zarar verme davranışı, başa ya da vücuda elle ya da sert bir nesne ile vurma, ısırma gibi çok çeşitli şekillerde görülebilir ve bazen bu durum basit bir iletişim şekli olarak ortaya çıkabilir.

Çoklu Yetersizliği Olan Çocukların Tanılama ve Değerlendirme Süreçleri Nelerdir?

Tanılama; Özel Eğitim desteğine ihtiyaç duyan bireylerin; yeterli ve yetersiz yönleri ile bireysel özelliklerini ve ilgilerini belirlemek amacıyla tıbbi, psiko-sosyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme sürecidir. Tanılama sürecinde uyulması gereken ilkeler şunlardır;

- Erkenlik ilkesi; tanılama mümkün olduğunca erken yaşta yapılır.
- Bütünlük ilkesi; tanılama çok yönlü, bireyin tüm gelişim öyküsü değerlendirilerek yapılır.
- Çeşitlilik ilkesi; tanılama sürecinde uygulanan tekniklerde, yöntemlerde, disiplinlerde çeşitlilik esastır.
- Süreklilik ilkesi; tanılama süreci farklı disiplin alanlarındaki uzmanlarca sürekli değerlendirilir.
- Yeterlilik ilkesi; tanılamada bireyin yeterli-yetersiz olduğu yönler birlikte değerlendirilir.
- İş birliği ilkesi; tanılama sürecinde aile, okul ve uzmanlar iş birliği içinde çalışır.
- İsteklilik ilkesi; tanılama sürecinin her aşamasında ailenin ve gerektiğinde bireyin görüşü alınarak katılımı sağlanır.
- Gizlilik ilkesi; tanılama sürecinin her aşamasında birey ile ailenin görüş ve onayları alınmadan hiçbir açıklama yapılmaz. Elde edilen bilgi ve değerlendirme sonuçları eğitim ve yönlendirme amaçlı kullanılır.

Tanılama kavramına bakıldığında karşımıza tıbbi tanılama ve eğitsel tanılama modelleri çıkmaktadır.

a) Tıbbi Tanılama

Tıbbi tanılamada bireyde var olan zedelenmenin nasıl bir gelişim göstereceği, nasıl giderilebileceği üzerinde yoğunlaşmakta ve genellikle bu verilere dayanılarak yetersizlikten etkilenme derecesini en aza indiren tıbbi önlemler üzerinde durulmaktadır. Psikolojik testlerle de bireyin dil, bilişsel, duygusal, sosyal ve motor becerileri standart koşullar altında değerlendirilmektedir.

b) Eğitsel Tanılama

Eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim ve disiplin alanlarındaki özelliklerinin belirlenerek değerlendirilmesi eğitsel tanılama sürecidir.

Eğitsel tanılama;

- Eğitim öğretime nereden başlanacağına,
- Gelişim ve disiplin alanlarındaki performansın ortaya çıkarılmasına,
- Nasıl ve nerede eğitim ortamı oluşturulacağına,
- Hangi materyallerin kullanılabilmesine,
- Bireyin ne tür bir eğitim programına alınması gerektiğine,
- Bireyin eğitim gereksinimlerini en iyi şekilde karşılanabileceği ve akranlarıyla beraber olmasına en üst düzeyde olanak sağlayan (en az kısıtlayıcı ortam) ortamların belirlenmesine,
- Alınabilecek eğitsel önemlere,
- Bireyin yerleştirilebileceği kurumlar konusunda bizlere ışık tutmaktadır.

Bireyin eğitsel tanınması rehberlik ve araştırma merkezlerinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır.

Özel Eğitim Gerektirdiği Düşünülen Öğrencilere İlişkin Tanı Süreci Nasıl İşler?

Belirleme ve tanılama süreci özel eğitim gerektiren bireylerin eğitsel ve sosyal hayatlarının şekillendirilmesinde en belirleyici süreçtir. Doğru yapılmayan tanılama bireylerin yanlış yönlendirilmesine neden olabilmekte ve sağlıklı hizmetin götürülmesine engel olabilmektedir.

Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılması rehberlik ve araştırma merkezinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama; eğitimin her tür ve kademesindeki geçişler ile bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak veli ya da okulun/kurumun isteği üzerine gerektiğinde tekrarlanır.

Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamada Dikkat Edilecek Hususlar

Eğitsel değerlendirme ve tanılamada dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- Zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal gelişim öyküsü.
- Tıbbî değerlendirme raporu.
- Tüm gelişim alanlarındaki özellikleri.
- Akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri.
- Bireyin ihtiyaçları.
- Bireysel gelişim raporu.
- Eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi.
- Eğitim performansı, dikkate alınır.

Türkiye'de çoklu yetersizlikten etkilenmiş çocuklar için tanılama süreci bazı olumsuzluklarla başlamaktadır. Gerek tıbbi gerekse eğitsel tanılama süreçlerinde hastane ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde çocuklara çeşitli standardize edilmiş testler ve gelişim envanterleri uygulanmaktadır. Tanılama sürecinde çocuklara uygulanan standardize edilmiş testler çocukların zekâ bölümlerini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin Stanford-Binet zekâ testi, Leiter Zekâ Testi, ilk yerli zekâ testi olan ASİS vb. Gelişim envanterleri ise çocukların normal gelişim gösteren çocuklara göre gelişim düzeylerini belirlemektedir.

Eğitsel Tanılama ve Değerlendirmedeki Adımlar

Tarama, Belirleme, Öğrencinin Gözlenmesi, Öğretimsel Değişikliklerin Yapılması.

Öğrencinin okul performansı ya da gelişimsel alandaki sorunlarına bağlı olarak potansiyel engel / yetersizlik durumuna sahip olup olmadığı değerlendirilir.

Gönderme

Öğrencinin sorunlarını düzeltme çabalarından özel eğitim hizmetleri için uygun olup olmadığı sorusuna cevap verebilmek için daha fazla bilgiye gerek olduğuna karar verilir. Özel eğitime gereksiniminin değerlendirilmesi için gönderilir. Başvuru da gereken işlemler belirlenir ayrıntılı bir rapor hazırlanır.

Uygulama

"Eğitsel Tanılama İzleme ve Değerlendirme Ekibi" üyeleri öğrenciyi test eder. Öğrencinin bireysel yeterliliklerine uygun formal ve informal değerlendirmeye ait araçlar kullanır.

Sonuçların Rapor Edilmesi

Değerlendirme verileri yorumlanır, diğer ekip üyeleri ile paylaşılır öğrencinin güçlü ve zayıf yönleri anlaşılır yeni profile dökülür.

Yerleştirme Kararı

Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu ETİD Ekibinin sunduğu yöneltme raporları doğrultusunda en az kısıtlayıcı eğitim ortamına yerleştirme kararı alır

Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Oluşturulması

BEP Geliştirme Birimi, öğrencinin öncelikli gereksinimlerini organize eder ve gelişimsel ilerlemenin bireysel eğitim planını oluşturur.

İzleme Çalışmaları

Yerleştirilen öğrencilerin izlenmesi okul, ilgili birimler tarafından işbirliği içinde yürütülür. Öğrencinin kaydettiği gelişmelerin izlenmesi, öğrenciyeye yönelik verilen Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine ilişkin program ve çalışmaların incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla ayrıntılı bir rapor düzenlenerek RAM Müdürlüğüne gönderilir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde yer aldığı şekliyle:

“ Birden fazla yetersizliği olan bireylerin eğitimi

MADDE 13 – (1) Zorunlu öğrenim çağında olup birden fazla yetersizliği nedeniyle ilköğretim veya ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumdaki öğrenciler için öncelikle özel eğitim okullarında; özel eğitim okulu bulunmayan yerleşim yerlerinde diğer okullar bünyesinde, il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun teklifi doğrultusunda valilik oluru ile sınıf açılır. Bu sınıflarda eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Sınıflarda özel eğitim programı uygulanır. Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi, takip ettikleri özel eğitim programı esas alınarak hazırlanan BEP’e göre yapılır.

b) Bu sınıflarda birleştirilmiş sınıf uygulaması ile eğitim yapılır.

c) Sınıfların mevcudu en fazla 4 öğrenciden oluşur.

ç) Dersler özel eğitim öğretmenleri tarafından okutulur. İlkokullarda haftalık ders çizelgesinde yer alan din kültürü ve ahlak bilgisi; diğer kademelerde din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimi alanlarına ilişkin dersler ile meslek dersleri ilgili alan öğretmenleri tarafından okutulur. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere özel eğitim öğretmenleri dersin işlenişine destek vermek üzere katılır.

d) Bu sınıflar ders, teneffüs, yemek ve diğer etkinlik saatleri bakımından bünyesinde açıldığı okulda uygulanan programa uyarlar.

e) Özel eğitim meslek okulu veya özel eğitim uygulama okulu (III. kademe) programını tamamlayan öğrencilere takip ettikleri eğitim programına uygun diploma (EK-8 veya EK-9) düzenlenir.”

KAYNAKÇA

1. Şafak, P. (2013) Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi. Ankara: Vize Yayıncılık.
2. Akkuş, A. (2019) Özel Eğitimde Eğitsel ve Tıbbi Tanılama ve Yerleştirme Süreci.
3. MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmî Gazete*, 07.07.2018, Sayı: 30471.
4. Gargiulo, R. M. (2004). *Special Education in Contemporary Society An Introduction to Exceptionality* Belmont: Thomson Wadsworth
5. Lowman, D. K. (2004). Self-care skills. F. P. Orelove, D. Sobsey ve R. K. Silberman (Eds.), *Educating Children With Multiple Disabilities: A Collaborative Approach* Baltimore
6. Paul Brookes Publishing Mallineni, S., Rishita Nutheti, R., Thangadurai, S., ve Thangadurai, P. (2006). Non-verbal communication in children with visual impairment.
7. McHugh, E., ve Lieberman, L. (2003). The impact of developmental factors on stereotypic rocking of children with visual impairments. *Journal of Visual Impairment and Blindness*,
8. McLinden, M. (2004). Haptic exploratory strategies and children who are blind and have additional disabilities. *Journal of Visual Impairment and Blindness*,
9. Meyen, L. E., ve Skrtic, T. M. (1995). *Special Education Student Disability An Introduction Traditional, Emerging and Alternative Perspectives*. (4. Baskı). Colorado: Love Publishing Company

OTİZMLİ ÇOCUKLARIN İŞLEVSEL DEĞERLENDİRMESİ**Safiye CANLI***

Günümüzde problem davranışlara gelişimsel geriliği olan ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklarda sık rastlanmaktadır. Problem davranışların olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda, bu davranışların azaltılması ya da değiştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle problem davranışların sistematik bir şekilde ele alınması ve bunlara yönelik etkili müdahaleler geliştirilip uygulanması gerekmektedir.

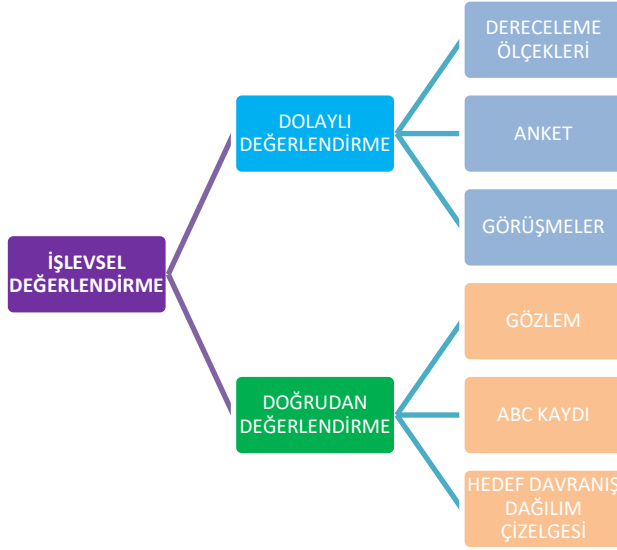

Herhangi bir davranışsal müdahale planı geliştirilmeden önce, davranışları etkileyen çevresel değişkenleri belirlemek amacıyla işlevsel değerlendirme sürecine başvurulmaktadır. Bu süreç, problem davranışın belirlenip tanımlanması, tanımlanan davranış etkileyen öncül ve sonuçların belirlenmesi, bu öncül ve sonuçlara ilişkin hipotezlerin geliştirilmesi ve bu hipotezlere ilişkin veri toplanması aşamalarından oluşmaktadır.

Otizmlili çocuklarda da sosyal ilgi ve dikkat elde etme, nesne ya da etkinlik elde etme, duyuşsal uyarın elde etme ve kaçma-kaçınma temelli problem davranışlar görülebilmektedir. Bu problem davranışların ne amaçla ortaya çıktığını tespit etmek özellikle dil ve konuşma güçlüğü çeken otizmlili çocuklarda daha zor olabilmektedir. Bu nedenle problem davranışların işlevini ve ne zaman, hangi durumlarda ortaya çıktığı ile problem davranıştan sonraki durumları tespit edebilmek için işlevsel değerlendirme teknikleri kullanılır.

İşlevsel değerlendirme, problem davranış ile bunu sürdüren değişkenler (davranışa zemin hazırlayan olaylar, öncüller ve sonuçlar) arasında bağlantısal ilişkiler kurma, problem davranışların işlevine ilişkin denence(hipotez) geliştirme sürecidir.

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

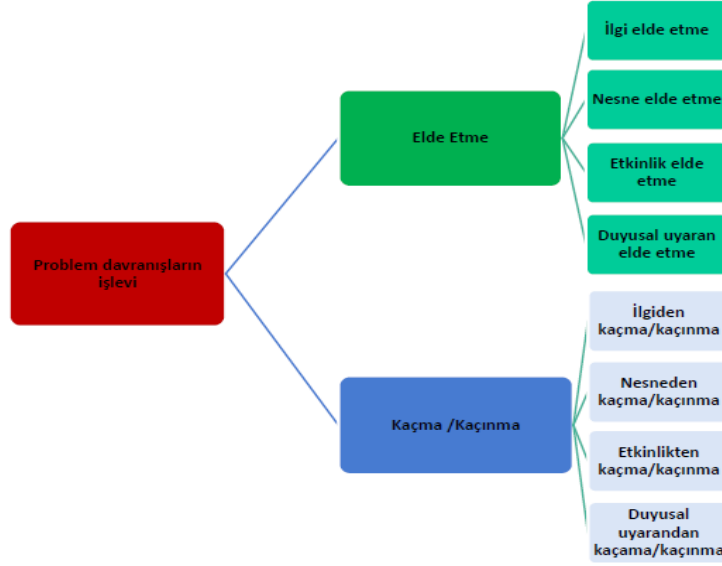
İşlevsel değerlendirme süreci, doğrudan ve dolaylı değerlendirme tekniklerini içerir.

Dolaylı değerlendirme teknikleri: Problem davranışlar bağlama göre farklı ortamlarda değişkenlik gösterebilir. Bazı davranışlar daha az gözlenebilir ve sınıf

ortamında çıkmayabilir. Her zaman doğrudan gözlem yapma şansı olmayabilir. İşte böyle durumlarda problem davranışı tanılamak, öncüllerini ve sonuçlarını belirlemek için dolaylı değerlendirme teknikleri kullanılır. Dolaylı değerlendirme teknikleri; Dereceleme Ölçekleri, Anket ve Görüşmeleri içerir. Dolaylı değerlendirme teknikleri çocuğun ailesine, öğretmenine ve sınıf arkadaşlarına uygulanabilir.

Doğrudan değerlendirme teknikleri: Problem davranışın öncüllerinin, ortaya çıkış zamanının, sıklığının ve sonuçlarının doğrudan belirlenmesine olanak sağlar. Doğrudan değerlendirme teknikleri; Gözlem, ABC Kaydı ve Hedef Davranış Dağılımı Çizelgesi'ni içerir. Doğrudan değerlendirme teknikleri direkt olarak çocuğa uygulanır. En doğru sonuca ulaşabilmek için yapılan uygulamaların belli bir süre düzenli olarak devam ettirilmesi gerekir.

Davranış sorunlarının temel işlevlerinin başkalarının ilgisini elde etmek, nesne ya da etkinlik fırsatı elde etmek, istenmeyen etkinliklerden kaçmak ya da duyuşal haz elde etmek olduğu kabul edilmektedir. Yapılan araştırmalar otizmli çocuklarda sık rastlanan öfke nöbetlerinin genellikle ilk üç işleve hizmet ettiğini; kendini uyarıcı davranışların ise esas olarak duyuşal haz elde etme işlevine sahip olduğunu göstermektedir. Bu işlevlere yönelik uygun davranışların kazandırılmasında, başta ödüllendirme olmak üzere davranış artırmaya yönelik teknikler (örneğin, şekil verme ve zincirleme) kullanılmaktadır.

İşlevsel değerlendirme ve analiz, geleneksel davranış yönetimi sistemlerine bir alternatif olarak geliştirilmiştir. Uygulamanın amacı, davranış sorunlarının işlevlerini belirleyerek aynı işlevlere yönelik uygun davranışlar kazandırmaktır.

İşlevsel değerlendirme ve analiz teknikleriyle ortaya çıkan problem davranışın öncülleri ve sonuçları belirlendiği için bu problem davranışlara yönelik sağaltım planları geliştirilmektedir. Bu noktada çocuğa uygun davranış sağaltım planları yine işlevsel analiz sonucuna bakılarak belirlenebilir. Bu nedenle problem davranışın işlevini belirlemek, işleve dayalı müdahaleler planlama açısından önemlidir. Yapılan çalışmalar, işleve dayalı olarak geliştirilen müdahale planlarının, problem davranışların azaltılması ve değiştirilmesi üzerinde daha etkili olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- 1) Kırcaali-İftar, G., Erbaş, D., Tekin-İftar, E., (2011), İşlevsel Değerlendirme, Davranış Sorunlarıyla Başa Çıkma ve Uygun Davranışlar Kazandırma Süreci. Ankara: Kök Yayıncılık.
- 2) Erbaş, D. Olumlu Davranışsal Destek, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 2005, 6 (1) 1-18.
- 3) Apaydın, G., & Aykut, Ç. (2018). Problem Davranışların İşlevinin Belirlenmesinde Denemeye Dayalı İşlevsel Analiz ile Geleneksel İşlevsel Analiz Sonuçlarının Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 19(3), 451-483.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Neriman FEDAKAR*

Ülkemizde özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuk sayısı oldukça fazladır ve son yıllarda bu sayı gittikçe artmaktadır. Yaklaşık her 10 çocuktan birinde özel öğrenme güçlüğü görüldüğü belirtilmektedir. (MEGEP 2007) (Yıldız M. Melekoğlu Ayhan M. , 2020) Özel öğrenme güçlüğü, aileler ve eğitimciler tarafından hala yeterince bilinmemektedir. Bu nedenle bu özellikteki çocuklar hem aileleri hem de öğretmenleri tarafından anlaşılmadığından sosyal çevrelerinde ve eğitim hayatlarında birtakım zorluklara maruz kalmaktadır. Bu kadar yaygın görülen 'özel öğrenme güçlüğü' nedir, inceleyelim.

Özel Öğrenme Güçlüğü Nedir? (ÖÖG)

Öğrenme bozukluğu terimi ilk kez 1963 yılında özel eğitimci Kirk tarafından kullanılmıştır.

ÖÖG bir çocuğun zekasının normal ya da normalin üstünde olmasına rağmen, dinleme düşünme, anlama, kendini ifade etme, okuma-yazma veya matematik becerilerinden bir ya da birkaçında yaşitlarına ve zekasına oranla düşük başarı göstermesidir. Zihinsel olarak bir gerilik söz konusu değildir. Öğrenme bozukluğu tanısı konulan çocuklarda bilişsel yetilerin düzgün olmayan dağılımı dikkati çeker. Literatürde disleksi (okuma sorunu) öğrenme bozukluğu ile eş anlamlı olarak ve bazen konuşma, dinleme ve anlama yetilerindeki sorunları içerecek şekilde geniş bir anlamda kullanılır. (Salman U. ve diğerleri, 2016, syf. 171)

Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri

Özel öğrenme güçlüğü'nün nedenleri tam olarak bilinmemekle beraber daha çok nörobiyolojik nedenlerin etkili olduğu kabul edilir. Beynin sağ ya da sol yarım kürelerinin gelişmediği ya da daha az geliştiği ile ilgili araştırmalar vardır. Fakat kesin bir sonuç vermemekle beraber, düşük kilolu doğumlar, doğum öncesi ve doğum sonrası yaşanan sorunlar, dikkat eksikliği bozuklukları, yeme alışkanlıkları, bazı alerji türleri, görsel - işitsel - algısal ve benzeri sorunların ÖÖG ile ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Ancak bunlar her çocukta farklı durumlarda ortaya çıkmakta ve her çocuk için farklı nedenler ortaya koyulabilmektedir.(Salman U. ve diğerleri, 2016, syf. 171)

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Sınıflandırılması

Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler farklı akademik alanlarda (matematiksel işlemler, okuma-yazma, psiko-motor beceriler vb.) çeşitli zorluklar yaşayabilmektedir.

Özel öğrenme güçlüğü DSM IV'te (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) dört grupta incelenir.

- Okuma bozukluğu (Disleksi)
- Aritmetik bozukluğu (Discalculi)
- Yazılı anlatım bozukluğu (Disgrafi)
- Başka türlü adlandırılmayan öğrenme bozuklukları. (Salman U. Ve diğerleri, 2016, syf. 171)

Disleksi(Okuma Güçlüğü), Okurken atlama, anlamı bozma, harf – ses uyumu bozukluğu, hızlı okuyamama, harflerin ya da hecelerin yerini değiştirme, heceleme ya da anlamama gibi bir takım bozukluklar görülür.

Diskalkuli (Aritmetik Bozukluk), Matematik terimlerini, kavramları anlayamama, sayı ve sembolleri tanıyamama, gerekli sembolleri kullanma, eldeli sayıları toplamayı unutma, çarpım tablosunu öğrenmede sınıf arkadaşlarına göre çok geri kalma, problem çözümünde izlenecek adımlara karar verememe biçiminde kendisini gösteren bozukluklarla karşılaşılır.

Disgrafi (Yazılı Anlatım Bozukluğu), Yazım hataları, okunaksız ve düzensiz el yazısı, bazı harf, rakam ve sözcükleri ters yazma, b-d, m-n, ı-i, d-t, g-ğ, g-y gibi harfleri karıştırma, sözcükler arasında boşluk bırakmadan ya da sözcüğü birkaç parçaya bölerek yazma gibi bozukluklara rastlanır.

Özel Öğrenme Güçlüğü Tanısı Nasıl Koyulur?

Özel öğrenme güçlüğü tıbbi bir tanıdır. Tıbbi tanıdan sonra çocuğun eğitsel değerlendirme ve tanılmasının yapılması, gereksinimlerinin belirlenmesi için çok önemlidir. Dolayısıyla tıbbi tanının yanı sıra mutlaka eğitsel değerlendirme ve tanılamaya göre bu çocukların eğitim hayatları planlanmalıdır.

Tıbbi Tanı

Özel öğrenme güçlüğü tıbbi bir tanıdır ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları alanında uzman doktorlar tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda sağlık kurulları tarafından verilmektedir.

Eğitsel Tanı

Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların özel eğitim gereksinimi Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından gerçekleştirilen değerlendirmelerden sonra belirlenebilmektedir.

Özel Öğrenme Güçlüğünün Belirtileri

Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların genel davranış özellikleri

Okul öncesi dönemde:

- Konuşmada gecikme görülebilir.
- Birbirine yakın heceli kelimelerde sesler karıştırılır. ("Su" yerine "bu" gibi)
- Ayakkabıların bağlanmasında başarısızlık yaşanır.
- Sağ-sol karıştırılır.
- Bir iş yapılırken her iki el de kullanılır, kullanılacak el konusunda belirgin bir seçim yapılamaz.
- Alfabedeki harf ve seslerin öğrenilmesinde zorluk yaşanır.
- Zaman ve yön kavramları birbirine karıştırılır.

Okul döneminde:

- Okuma geç ve zor öğrenilir.
- Yavaş ve hatalı okunur.
- Yazı bozuklukları çok sık görülür.
- Matematikte güçlük çekilir.
- Çarpım tablosunu öğrenememe görülür.
- imla ve noktalama hataları yapılır.
- d ile b, p ile b harflerini karıştırılır.
- Okuduğunu anlamada sorun yaşanır.
- Okurken sık sık harfler karıştırılır ("dağ" yerine "bağ", "sal" yerine "şal" vb.).
- Harflerin sırası karıştırılır ("kız" yerine "zık" veya "ızk" vb.).
- Benzer kelimeler birbirine karıştırılır ("incir" yerine "zincir", "en" yerine "ne" vb.).
- Ayna görüntüsü ile ters olarak yazma.
- Bazı kelimeler yanlış hecelenir, hece atlanır, heceler tersten okunur - yazılır.
- Sesli okuma sırasında vurgulamalar inişli - çıkışlı olur ve noktalama işaretleri görülmez.
- Dil sorunları görülür.
- Sayfa yanlış ve düzensiz kullanılır, çizgiler arasında yazmada zorluk yaşanır.
- Kelimeler çok yer kaplayacak şekilde aralıklı veya birbirine çok bitişik yazılır.

- Yuvarlak ve düz çizgiden oluşan harfleri yazmada zorluk yaşanır.
- Aşırı düzensizlik görülür.
- Dikkat dağınıklığı veya erken unutma görülür.
- Geç ve yavaş yazılır.
- Şekiller, semboller ve işaretler tersten algılanır ve yazılır. ("+" yerine "x" kullanma gibi)
- Öz güven yoksunluğu yaşanır.
- Problem çözme becerilerinde gerilik gösterirler.
- Yazılı sınavlarda başarısızlık oranı sözlü sınavlara kıyasla daha yüksektir.
- Zamanı kullanma, kavrama ve söylemede zorluk yaşanır.
- Kurulan cümlelerin sonunu getirmede zorluk yaşanır, genelde kısa cümleler kurulur.
- Aşırı hareketli ya da aksine çok durağan olabilirler.
- Birden fazla işlem gerektiren problemlerde sorun yaşarlar.
- Soyut kavramları algılamada zorluk yaşanır.
- Organize etme, sentez ve analiz etmede güçlük yaşanır.
- Uyum sorunu görülür.
- Görsel ve işitsel algıda yavaşlık söz konusudur.
- Motor koordinasyon sorunları yaşanır. (Salman U. Ve diğerleri, 2016, syf. 173)

Özel öğrenme güçlüğüne sahip olan öğrencilerden yukarıdaki belirtilen hepsi olmayabilir fakat hepsinin ortak olan özelliği akademik olarak düşük performans göstermektedirler. Bu nedenle okula ve derslere karşı olumsuz bir tutum takınırlar. Akademik başarısızlıkla birlikte özgüven ve değer kaybı yaşarlar. Başarısızlıkla beraber pedagojik sorunlarda hep bir arada bulunur. Derslerine yardımın yanında pedagojik önlemlere mutlaka gerek duyulur.

Öğrenme bozukluğunun tedavisinde ilaç kullanılmaz, tedavi eğitimle gerçekleşir. Ancak hiperaktivite veya dikkat eksikliği gibi durumların varlığında ilaçla destek sağlanır. Öğrenme güçlüğü olan çocuk ve gençlerin eğitimi sadece normal sınıf müfredat programı ve özel dersleri ile gerçekleşmemektedir. Tanı konulup değerlendirme yapıldıktan sonra oluşturulan özel eğitim programıyla ve psikopedagojik yaklaşımla yapılacak eğitsel terapiyle öğrenme gerçekleşebilmektedir. (Salman U. Ve diğerleri, 2016, syf. 173)

ÖNERİLER

- Çok geç kalınmadan ve zarar verilmeden; fark edilir edilmez bir uzmana götürülmesi.

Gerekli tıbbi ve psikolojik ölçümler yapılmalı, psikoeğitim ve psikiyatrik destek sağlanmalıdır.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuk öncelikle olduğu gibi, kimseyle kıyaslama yapmadan ve özel durumu inkar edilmeden kabul edilmeli.

- Sabırlı, anlayışlı ve hoş görülü olunmalı

- Tutarlı davranmalı. Bir gün sabırlı ve anlayışlı iken diğer gün "senden bıktım" dememeli. Aynı zamanda çocuğa karşı evdeki diğer bireylerin de birbirleri ile tutarlı olmaları gereklidir.

- Her bireyin kendine ait yapabilirlikleri, ilgi ve yetenekleri olduğu unutulmadan; çocuğun yapamadıkları üzerinden değil yapabildikleri üzerinden hareket edilmeli.

- Okul ve öğretmenleri ile yakın bir iletişim içine girilerek birlikte ortak adımlar atılmalı.

- Okul dışında gerekli destekleyici eğitim ve çalışmaların yapılması için ilgili yerlere yönlendirilmeli.

- Öz güven kazanması için gerekli desteğin verilmesi, sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi, yapabildiklerinin takdir edilmesi ve teşvik edilmesine dikkat edilmeli.

- Çocuktan utanılmamalı ve toplumdan uzaklaştırılmamalı.

- Çocuğa her şeyin yolunda olduğuna dair güven verilmeli.

- Kendini ifade etmesine, farklılıklarını ortaya koymasına izin verilmeli.

- Her çocuğun büyüme - gelişme ve öğrenme seviyesinin farklı olduğunu düşünerek çocuğa dair büyük beklentiler içine girilmemeli, zorlanmamalı ve başkaları ile kıyaslanmamalıdır.

- Yeterli ilgi ve sevgiyi vererek, onun sizin için ne kadar değerli ve önemli olduğunu lütfen her defasında belirtiniz. (Salman U. Ve diğerleri, 2016, syf. 175)

KAYNAKÇA

1. Salman, U , Özdemir, S , Salman, A , Özdemir, F . (2016). Özel öğrenme güçlüğü "Disleksi" . İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi , 2 (2)
2. <https://madalyonklinik.com/blog/disleksi-ozel-ogrenme-guclugu>
3. Yıldız, M , Melekoğlu, M . (2020). Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Okuduğunu Anlama Becerileri Konusunda Gerçekleştirilmiş Araştırmaların İncelenmesi . İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 21 (3) , 1274-1303
4. <https://www.cocukpsikiyatrisiizmir.com/ozel-ogrenme-guclugu-disleksi>
5. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2020, Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR**Ercan AYSİN***

"Aşağıdaki Çalışma, TBMM (2013). Ed. Halide İNCEKARA. Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu Taslağından alınmıştır."

Çocuklardaki üstün yeteneğin erken fark edilmesi ve bunun geliştirilmesine olanak tanınması, özellikle eğitimciler için son derece önemli ancak bir o kadar da zordur (Winebrenner, 1992). Dolayısıyla çocukları sınıf içinde çok iyi takip etmek, gündelik konuşmalarındaki farklılıkları anlamaya çalışmak gerekmektedir (Smutny, Walker & Meckstroth, 1997).

Literatürde, üstün yetenekli çocukların genellikle, normal gelişim gösteren çocuklara göre, yetenekli oldukları alanda daha hızlı ilerledikleri vurgulanmaktadır. Ancak üstün yeteneklilik tiplerine göre bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir. Özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı olması beklenmemelidir. Örneğin, görsel sanat alanında üstün yetenekli olan çocuk sadece bu alanda yaşitlarından üstün olma özelliği göstererek diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir (Metin, 1999; Tuğrul, 1994).

Üstün yetenekli çocukların bir ya da birden çok alanda daha hızlı gelişim gösterdikleri ve bu çocukların bazı ortak özellikler taşıdıkları ileri sürülmektedir (Smutny, 1998).

Üstün yetenekli çocukların erken dönemlerinde gözlenen özellikler:

- Bebeklikte olağan dışı ataklık
- Uzun dikkat süresi
- Geniş hayal ve imgeleme gücü
- Uykuya daha az ihtiyaç duyma, enerjik olma
- Gelişimsel dönüm noktalarına daha hızlı ilerleme
- Keskin gözlem yapma
- Aşırı merak duyma
- Güçlü bellek
- Erken ve olağanüstü dil gelişimi
- Hızlı öğrenme yeteneği

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

- Aşırı duyarlılık
- Akıl yürütme ve problem çözme becerisi
- Mükemmeliyetçilik
- Sayılar, bulmacalar ve yap-bozlar ile oyun becerisini geliştirme
- Kitaplara aşırı ilgi duyma
- Soru sorma
- İlgi alanının oldukça geniş olması
- Gelişmiş mizah duygusu
- Eleştirel düşünebilme
- İcatlar yapabilme
- Aynı anda birkaç işi yapabilme, yoğunlaşabilme
- Yaratıcılık (Jackson & Klein, 1997; Davis & Rimm, 1998).

Bir çocuğun üstün yetenekli olarak görülmesi için yukarıda adı geçen bütün özelliklere sahip olması gerekmemektedir. Üstün yetenekli bir çocukta öne çıkan bir özellik, bir başka üstün çocukta hiç görülmeyebilir. Dolayısıyla bireysel farklılıkların olabileceği dikkate alınmalıdır (Metin, 1999).

Üstün yetenekli çocuklarda gözlemlenen özellikler tüm çocuklarda belli ölçülerde gözlemlenebilen özelliklerdir. Üstün yeteneğin bir göstergesi olabilmesi için bu özelliklerden birçoğunun ilgili yaş grubunun doğal olarak gösterdiği ölçülerin üzerinde bir düzeyde çocukta gözleniyor olması gerekmektedir (Akarsu, 2001).

Akarsu (2001)'nin aktarımına göre üstün yetenekliler alanında çalışan kişilerin belirlediği en yalın tanı ölçütleri şunlardır:

- En az bir yetenek alanında yaşıtlarının üstünde performans gösterme
- Dili etkili kullanma
- Merak ve bazı konulara yoğun ilgi gösterme
- Çabuk öğrenme
- Güçlü bellek
- Yüksek düzeyde duyarlı olma
- Özgün ifade biçimlerine sahip olma
- Yeni ve zor deneyimleri tercih etme
- Kendisinden büyüklerle arkadaşlık yapma
- Yeni durumlara çabuk uyum sağlama
- Okumaya düşkün olma

KAYNAKÇA:

1. orgm.meb.gov.tr

KAYNAŞTIRMA NEDİR?

Şerife ŞAHİN*

Eğitim sistemimiz olağan ya da ortalama yeterlilik kapasitesi bulunan çocuklara göre düzenlenmiştir. Standart sınıflar, tek tip ders kitapları, standart öğretim yöntemleri ve stratejileri olağan çocukların gereksinimlerini karşılayacak biçimde desenlenmiştir (Ataman, 2003, s.13). Eğer çocuk bu standartlara uymazsa ya da hazırlanmış bu standartlar çocuğun gereksinimlerini karşılayamazsa bu

çocuklar ayrıcalıkları nedeniyle bu ölçütlere uymadığı için özel gereksinimli bireyler kümelemesi içinde yer alırlar (Kirk' den akt. Ataman, 2003, s. 13). Öğrenme ya da davranış problemleri olan fiziksel yetersizliği ya da duygusal bozukluğu olan zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli çocuklar da bu gruba girerler (Akçamete, 2015, s.33).

Eğitimden beklenen bireylerin toplumsal gelişmelerinin ve kişisel yeteneklerinin en üst düzeyde gelişimini sağlamak için planlanmış etkinliklerden yararlanabilmeleridir. Ancak eğitimde bazı uyarlamalar yapılmadan belli bir grup bireyin eğitimden yararlanması mümkün olmamaktadır (Batu, 2000, s. 1).

Çocukların eğitim ortamlarına yerleştirilmelerinde temel düşünce mümkün olduğu kadar yetersizliği olmayan akranları ile aynı eğitim ortamlarında eğitim almalarının sağlanmasıdır. Bu nedenle zihinsel yetersizliği çocuklar birçok ülkede gerekli tedbirlerin alınması ve hazırlıkların yapılması ile genel eğitim sınıflarına yerleştirilmektedir (Sucuoğlu, 2016, s. 237).

Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitim almaları; 573 sayılı K.H.K.'nin yürürlüğe girdiği 1997 yılı ve buna dayalı olarak 2000 yılında yürürlüğe giren M.E.B. Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliği ile yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır.

Bu yönetmeliğin 7. Kısımında kaynaştırma uygulamaları ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Yönetmeliğe göre kaynaştırma; özel eğitim gerektiren bireylerin yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim,

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamaları olarak yer almıştır (Gürgür, 2008, s. 22-23). Kaynaştırma programına katılan özel gereksinimli bireyler normal olan yaşlıları ile birlikte normal sınıfın akademik ve sosyal ortamını paylaşmakta aynı zamanda gereksinimleri doğrultusunda özel eğitim çalışmalarına katılmaktadır (Sucuoğlu, 1996, s.25).

Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler. Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı veya özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak sürdürebilirler. Okul öncesi eğitim, ilköğretim ya da mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim okullarında kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim verilebilir. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda BEP geliştirme birimi oluşturulması zorunludur. Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu ile Ödül ve Disiplin Kurulu'nda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerle ilgili alınacak kararlarda BEP geliştirme birimiyle iş birliği yapılır (MEB,2018)

Ülkemizde Uygulanan Kaynaştırma Modelleri

Ülkemizde kaynaştırma yoluyla eğitimin, tam zamanlı kaynaştırma, yarı zamanlı kaynaştırma ve tersine kaynaştırma olmak üzere üç farklı modelde uygulandığı görülmektedir.

1.Tam Zamanlı Kaynaştırma: Ülkemizdeki kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarının büyük bir kısmı tam zamanlı kaynaştırma uygulaması şeklinde yapılmaktadır. Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki hususlar dikkate alınır (MEB.2018):

- a) Öğrenciler, kayıtlı buldukları okulda uygulanan eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak BEP hazırlanır.
- b) Ortaöğretileri tamamlayan öğrencilere akranlarına verilen diploma düzenlenir.
- c) Tam zamanlı kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için uygun ortam düzenlemeleri yapılır ve destek eğitim odası açılır.
- ç) Tam zamanlı kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulaması yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan bireyler gelişim özellikleri de dikkate alınarak

sınıflara eşit sayıda ve her bir şubede 2 öğrenciyi geçmeyecek şekilde yerleştirilir. Ancak bu sayı birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda ihtiyaç doğrultusunda artırılabilir.

d) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan özel eğitim okullarında sınıf mevcutları 5'i özel eğitim ihtiyacı olan birey olmak üzere okul öncesi eğitimde en fazla 14; diğer kademelerde 15 öğrenci olacak şekilde oluşturulur.

Tam zamanlı kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarında başarının değerlendirilmesi

Tam zamanlı kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde kayıtlı olduğu okulda uygulanan mevzuatın yanında aşağıdaki hususlar da dikkate alınır (MEB,2018):

a) Öğrencilerin başarıları BEP'lerine göre değerlendirilir.

b) Tüm ölçme ve değerlendirme süreçlerinde öğrencilerin yetersizlik türü, gelişim özellikleri ve eğitim performansları doğrultusunda süre, ortam, yöntem, cihaz ve materyallerde düzenlemeler yapılarak gerekli tedbirler alınır.

c) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için merkezi sistem sınavlarında gerekli tedbirler alınır.

ç) İşitme yetersizliği, zihinsel yetersizliği veya otizmi olan öğrenciler, her tür ve kademede velinin yazılı talebi ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda yabancı dil dersinden muaf tutulabilirler. Bu öğrenciler merkezi sistem sınavlarında, yabancı dil dersi sınavından muaf tutulurlar. Öğrencilerin yabancı dil dersinden muaf olma durumu okul yönetimi tarafından e-Okul sistemine işlenir.

d) Görme yetersizliği olan öğrenciler için resim, şekil ve grafik içeren sorular kabartma olarak, betimlenerek veya bu soruların yerine eş değer sorular hazırlanarak değerlendirme yapılır.

e) Motor becerilerde yetersizliği olan öğrenciler velinin yazılı talebi doğrultusunda motor beceri gerektiren derslerin uygulamalı bölümlerinden muaf tutulurlar.

f) Öğrencilere, velinin yazılı talebi ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda ilkokulda bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yaptırılabilir

2.Yarı zamanlı kaynaştırma modelinde, özel gereksinimli öğrenciler eğitimlerini bazı derslerde yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılarak sürdürmektedirler (MEB,2018).

3.Tersine kaynaştırma modelinde ise özel gereksinimli olmayan öğrenciler istemeleri halinde, özel eğitim okul ve kurumlarına devam eden özel gereksinimli akranları ile ya aynı sınıfta eğitim görmekte ya da özel gereksinimli olmayan öğrenciler için özel eğitim okul ve kurumunun bünyesinde ayrı bir sınıf açılmaktadır (Yazıcıoğlu,2018,s92-110).

KAYNAKÇA

1. Akçamete, G. (2015). Özel Gereksinimi Olan Çocuklar. Gönül Akçamete (Editör).
2. Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. 31-74. Ankara: Kök.
3. Ataman, A. (2003). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim. Ayşegül Ataman (Editör). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş. 11-1. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
4. Batu, S., (2000). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, no:1242.
5. Gürgür, H. (2008). Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği İle Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, no:106
6. Milli Eğitim Bakanlığı. (2000). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
7. Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
8. Sucuoğlu, B. (1996).” Kaynaştırma Programlarında Anne Baba Katılımı” ,Özel Eğitim Dergisi, 2(2), 25-43.
9. Sucuoğlu, B. (2016). Zihinsel Engellilerin Eğitimi. Bülbin Sucuoğlu (Editör). Zihinsel Engelliler ve Eğitimleri. 202-236. Ankara: Kök.
- 10.Yazıcıoğlu, T . (2018). Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci ve Türkiye’de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri . Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi , 8 (1) , 92-110 .

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP)**Mücahit BAYAR***

Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP), özel eğitim gerektiren her bir çocuk için yazılı olarak hazırlanan, bireyin, ailenin, öğretmenin ihtiyaçları doğrultusunda destek eğitim hizmetlerini içeren özel eğitim programıdır.

Yasal Tanım:

Madde 62- *Özel eğitim gerektiren birey için geliştirilen ve ailesi tarafından onaylanan bireyselleştirilmiş eğitim programı, bireyin ailenin, öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen amaçlarda verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır.*

Madde 63- *Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda, özel eğitim gerektiren bireyler için, bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi oluşturulur.*

BEP'in Amacı

Çocuğun eğitsel değerlendirmesini yaparak, tüm gelişim alanlarındaki güçlü ve zayıf yönlerini ve gereksinimlerini belirlemek; aynı zamanda çocuğun tüm gelişim alanlarında sahip olduğu becerileri dikkate alarak uygun eğitim ortamlarına yerleştirmek ve çocukların uygun eğitim almalarını sağlamaktır.

BEP sürecinin 7 temel aşaması bulunmaktadır. Bunlar;

- Bireyselleştirilmiş eğitimin programını hazırlayacak ekibin oluşturulması,
- Özel gereksinimli çocuğun eğitsel performans düzeyinin belirlenmesi,
- Uygun eğitim ortamları ve bu ortamlarda sunulacak destek hizmetlerin belirlenmesi,
- Bireyselleştirilmiş öğretim programının hazırlanması,
- Uzun ve kısa dönemli amaçların belirlenmesi,
- Uygun öğretim materyalleri ve öğretim yöntemlerinin belirlenmesi,
- BEP' in uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için sorumluların belirlenmesi. Zaman çizelgesinin hazırlanması ve değerlendirme biçimine karar verilmesi,
- Ailenin onayı.

* Ünye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

BEP Nasıl Hazırlanır?

BEP uzman kişiler tarafından hazırlanması gereken ve ailenin de hazırlık sürecine dahil edilmesi gereken bir çalışmayı ifade eder. "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"nin 47. maddesine göre oluşturulacak BEP geliştirme birimi okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşur. Gerekliğinde görüşlerine başvurulmak üzere, özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üyenin BEP geliştirme birimine katılımı sağlanır. Mesleki eğitim veren özel eğitim okullarında eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, izlemek ve değerlendirmek amacıyla BEP geliştirme birimine meslek derslerini okutan bir alan öğretmeni katılır. Bu birimin çalışma usul ve esasları okul yönetimince belirlenir.

Hazırlanan program hem kısa hem de uzun dönem amaçları net ve sade bir şekilde belirlenir. Ayrıca belirli dönemler içerisinde öngörülen kısa dönem ve uzun dönem amaçlarla ilgili değerlendirme toplantıları yapılır. Eğer hedeflerle ilgili olumlu veya olumsuz gelişmeler söz konusu ise, BEP üzerinde bir güncelleme işlemine gidilebilir.

Burada kısa ve uzun dönemdeki hedeflere ne zaman ve hangi araçlarla ulaşılabileceğine dair bilgiler de BEP hazırlık sürecinde detaylıca belirlenir. Ayrıca, belirlenen hedeflere ulaşıp, ulaşılmadığını gösteren çizelge ve standartlara da bireyselleştirilmiş eğitim programında yer verilmesi gerekir. Eğer öğrencinin ek eğitimler alması gerekiyorsa, bunların yeri ve zamanı gibi bilgiler de BEP hazırlık sürecinde tespit edilir ve programa alınır. Tüm bu süreçler öğretmen, veli ve öğrenci koordinasyonu içerisinde gerçekleştirilir. Bu şekilde başarıya ulaşır.

NOT: BEP hazırlamada zorluk yaşayan öğretmen arkadaşlarımız kurumumuza ulaşarak yardım ve bilgi alabilirler.

KAYNAKÇA

1. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_09/18015222_bireyselleştirilmiemitemprogram.pdf
2. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf